

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

Martina Podlipná

Suburbanizace a její dopady na sociální prostředí
(v kontextu s přijímáním dětí k předškolnímu vzdělávání)

Suburbanisation and its impacts on social environment
(in context with accepting children to pre-school education)

Bakalářská závěrečné práce

Studijní program:
Studijní obor:

Specializace v pedagogice
Školský management

Vedoucí závěrečné práce:

RNDr. Jindřich Kitzberger

2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce/školitele samostatně a citovala všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 29.4.2013

.....
Martina Podlipná

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování RNDr. Jindřichu Kitzbergerovi za jeho rady při vedení mé práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Lucii Vörösové za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

.....
Martina Podlipná

ABSTRAKT:

Suburbanizace je problém globální. Nesouvisí jen s místními poměry jednotlivých územních celků, ale je to situace prolínající se celou republikou.

Na toto téma jsem nahlédla z pohledu velkoměst, měst, menších obcí a jednotlivých městských částí (satelitů). Sociální kontext, který se zde objevuje, nepopíratelně otevřel prostor pro problematiku školství jako takového, předškolní z toho samozřejmě nevyjímá. Suburbanizace tedy nepochybně ovlivňuje postavení škol v obcích a městech. Ve své BP jsem zkoumala, zda je možné kritéria pro přijímání dětí přizpůsobit zájmům, možnostem a potřebám měst a obcí jako zřizovatelů a do jaké míry je legitimní vůli zřizovatele uplatňovat při nastavování kritérií pro přijímání dětí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy opakovaně zjišťuje, že někteří zřizovatelé zasahují do přijímacího řízení, zejména stanovením kritérií k přijímacímu řízení. O přijetí k předškolnímu vzdělávání však rozhoduje ředitel mateřské školy – při tomto rozhodování je nezávislý, a proto není možné, aby měla kritéria vydaná orgány zřizovatele právně závazný charakter. Pouze ředitel je subjektem, který ve smyslu školského zákona rozhoduje o přijetí a je za toto rozhodnutí odpovědný (i z hlediska případné diskriminace).

KLÍČOVÁ SLOVA:

Suburbanizace, předškolní zařízení, sociální prostředí, kritéria pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání, předškolní vzdělávání, zřizovatel, region, obec.

ABSTRACT:

Suburbanization is a global problem. It is not only related to local conditions of individual territorial units, but this situation is pervading the entire country. I looked at this topic in the perspective of cities, towns, small villages and individual boroughs (satellites). Social context, which appeared here, undeniably opened space for issues such as education, of course including the pre-school one. Suburbanization thus clearly affects the status of schools in villages and towns. In my thesis I examined, whether it is possible to adapt criteria for admission of children to interests, abilities and needs of cities and towns, who are the founders, and to what extent it is legitimate to apply the will of the founder while setting criteria for the admission of children. The Ministry of Education, Youth and Sports has repeatedly found that some founders interfere in the admission process, in particular criteria for admission procedure. The admission to pre-school education is decided by the kindergarten - this decision is independent, and therefore it is not possible that the criteria issued by the authorities of the founder should be legally binding. Only the headmaster is the body who decides within the meaning of the Education Act, and who is also responsible for this decision (in terms of possible discrimination).

KEYWORDS:

Suburbanization, pre-school, social environment, the criteria for admission of children to pre-school education, preschool education, founder, region, village.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Teoretická část.....	10
2.1 Suburbanizace	10
2.2 Předškolní vzdělávání	12
2.3 Globální pohled na kapacitu v předškolních zařízeních.....	14
2.4 Problematika nedostatku mateřských škol v suburbanizovaných oblastech	16
2.5 Povinnost obcí k předškolnímu vzdělávání.....	17
2.6 Spolupráce mezi obcemi	19
2.7 Mikroregiony	20
2.7.1 Souhrnná charakteristika území, potýkajících se suburbanizačními dopady, mikroregion.....	21
2.7.2 Děti vstupující do mateřské a základní školy.....	29
3. Cíle a úkoly práce.....	31
3.1 Hlavní cíl práce	31
3.2 Dílčí cíle práce	31
4. Metodika výzkumu.....	31
5. Výsledková část	33
5.1 Charakteristika zkoumaných lokalit.....	33
5.2 Vyhodnocení dotazníku	41
6. Závěr.....	48
7. Použitá literatura	51

1. Úvod

Předškolní vzdělávání je převážně součástí života každého z nás a provází nás v prvních letech našeho dětství. Jedním z hlavních úkolů předškolního vzdělávání je doplnění rodinné výchovy a ve vazbě na ni také zajištění vhodného prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů pro děti. Tyto podněty by měly rozvíjet jejich aktivitu a učení. Bezpochyby přispívá ke zkvalitnění dovedností, které dětem významně pomohou při zahájení povinné školní docházky. Možnost docházet do předškolního zařízení zároveň ovlivňuje u dětí upevňování sociálních rolí a sebeobsluhy. V neposlední řadě má docházka do mateřské školy díky aktivitám, které školy dnes nabízejí, pozitivní vliv i na udržování zdraví a životního elánu dětí (např. solné jeskyně, plavání, saunování, pravidelné cvičení). Zdůrazňme také úlohu předškolního vzdělávání v přínosu pro rozvoj osobnosti jedince. Předškolní vzdělávání má v naší zemi poměrně dlouhou historii a tradici. Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development) je světová organizace sdružující v současné době 34 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, které projevíly zájem a splnily podmínky stanovené pro členství v OECD. Česká republika je členem OECD od prosince roku 1995, což jí mj. umožňuje účastnit se mezinárodní mnohostranné spolupráce členských zemí OECD v oblasti vzdělávání. Ve své studii uvádí, že účast dětí v předškolním vzdělávání pomáhá vytvořit základy pro celoživotní učení a snižuje nerovnosti ve výsledcích vzdělávání. O tom svědčí i skutečnost, že žáci, kteří navštěvovali předškolní vzdělávání, dosahuje lepších výsledků v testech PISA a častěji vstupují do terciárního vzdělávání. Význam předškolního vzdělávání roste zejména ve věku před vstupem do primárního vzdělávání. Některé země (Belgie, Maďarsko, Izrael, Lucembursko, Mexiko, Nizozemsko, Nový Zéland, Polsko, některé kantony Švýcarska) mají zařazenu alespoň část předškolního vzdělávání do povinné školní docházky.¹ Předškolní výchova se u nás těší velkému zájmu mimo jiné i díky finanční dostupnosti pro širokou veřejnost. Vzhledem k rozdílnosti vzdělávacích systémů OECD má předškolní vzdělávání v jednotlivých zemích různý charakter a je organizováno různým způsobem, což se výrazně odráží ve způsobu financování těchto programů. Veřejné prostředky jsou ve většině zemí použity zejména na financování veřejných institucí předškolního vzdělávání, o čemž svědčí i výrazný rozdíl ve veřejných výdajích na dítě ve

---

¹www.tydenik-skolstvi.cz

veřejných a soukromých institucích, v průměru se jedná o 2,4násobek v zemích OECD, respektive o 2,7násobek v zemích Evropské unie. Největší rozdíly ve výši veřejných výdajů na dítě v předškolním vzdělávání ve veřejných a soukromých institucích jsou ve Spojeném království (9násobek), Spojených státech (7,6násobek), v Koreji (7násobek) a v Dánsku (5,6násobek). U nás rozdíly nejsou příliš markantní, na dítě ve veřejné mateřské škole se vynaloží 1,4 krát více veřejných výdajů než na dítě v soukromé či církevní mateřské škole. Čím vyšší je podíl soukromých výdajů na předškolní vzdělávání, tím vyšší je však riziko, že se předškolní vzdělávání stane výsadou bohatších a že děti ze socioekonomicky znevýhodněných rodin budou v přístupu k předškolnímu vzdělávání diskriminovány. V evropských zemích v porovnání s mimoevropskými zeměmi je předškolní vzdělávání v daleko vyšší míře financováno z veřejných zdrojů. Soukromé zdroje tvoří v rámci financování předškolního vzdělávání v zemích OECD v průměru 18 procent (v zemích EU jde o 12 %), v České republice se jedná o osm procent a soukromé výdaje zahrnují zejména výdaje rodin žáků na školné, respektive povinné poplatky. Nižší podíl soukromých výdajů na předškolní vzdělávání než u nás se projevují v Kanadě, Estonsku, Francii, Lucembursku a Nizozemsku. Celkově se na předškolní vzdělávání vynaloží v zemích OECD v průměru 0,5 procenta HDP (v zemích Evropské unie, které jsou zároveň členskými zeměmi OECD, jde o 0,6 %), v České republice jde 0,5 procenta HDP. Obdobných hodnot dosahuje Slovensko, hodnot nižších Estonsko, Finsko, Itálie, Japonsko, Korea, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Švýcarsko, Spojené království a Spojené státy.¹ Díky Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní výchovu (RVP PV) vzniká provázanost a návaznost na další vzdělávání v základních školách. Učitelé v mateřských školách stále aktivněji přispívají k oživení rámcově vzdělávacího programu a vytvářejí lepší podmínky pro jeho provozování.

V posledních letech se pohled na předškolní vzdělávání výrazně změnil a prošlo také vývojem souvisejícím se změnami společnosti. Vliv předškolní výchovy je velice důležitý a vedení měst i obcí si tento význam také uvědomují. Proto by předškolní vzdělávání pro děti ve věku od tří do šesti let nemělo být výsadou pouze velkých měst, ale jeho působnost by měly také výrazně řešit i malé obce naší republiky. Už jen proto, že současným trendem je individuální venkovské bydlení a menší obce tak dnes zažívají vysoký přírůstek nových obyvatel, kteří většinou pocházejí z velkých měst. Do nových rodinných domů se stěhují převážně mladé rodiny s dětmi a právě rodiče těchto dětí jsou většinou těmi, kdo se nejvíce zajímají o to, zdali jejich potomci budou v novém bydlišti

mít možnost navštěvovat mateřskou školu. Už při pořizování nemovitostí zjišťují, je-li v dané lokalitě mateřská škola a jakou má kapacitu, aby jejich dítě nemuselo čekat až na zákonem předepsanou hranici pěti let, kdy má obec povinnost dítě do předškolního zařízení umístit. Je tedy v zájmu všech měst a obcí, aby svým stávajícím i novým občanům nabízely co nejvyšší počet volných míst v mateřských školách. Veřejní činitelé z řad zastupitelstev obcí by si měli uvědomit význam předškolního vzdělávání a dát mu prostor, který je srovnatelný s ostatními důležitými obecními aktivitami. Budování a zpřístupnění předškolních zařízení veřejnosti by mělo být jedním z významných úkolů veřejné správy na všech úrovních, obcemi počínaje.

Pro tuto práci byly vybrány obce okresu Praha – východ, jelikož je součástí nejlidnatějšího kraje České republiky – Středočeského kraje a můžeme v této lokalitě hovořit o suburbanizaci. Byl vybrán záměrně tento region, protože sdružuje menší obce, kde během několika málo let vyrostlo velké množství novostaveb a satelitních částí. Je totiž obecně známo, že tyto obce se většinou i přes velký nárůst obyvatel potýkají s nedostatkem peněz v obecním rozpočtu, a proto jim na výstavbu nebo rozšíření mateřských škol již nezbývá mnoho peněz. V částech tak zvané staré zástavby obcí je stále prioritou ve výdajích z obecních rozpočtů rozvoj infrastruktury. Dále jsem volila pro tuto práci mnou vybrané mateřské školy z Prahy a menších měst. Pro Prahu jsem vždy vybrala jednu mateřskou školu, která zastupuje určitou městskou část Prahy.

Současný nedostatek volných míst v mateřských školách způsobuje rozsáhlá výstavba nových domů – satelitů, ale kapacita v mateřských školách se úměrně výstavbám nerozšiřuje. Na základě tohoto problému pak vznikají různé podmínky - kritéria, za jakých jsou děti k předškolnímu vzdělávání v určitých lokalitách přijímány. Tato práce analyzuje kritéria pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání v kontextu s tím, jak se vůle zřizovatelů promítá do sestavování pravidel pro přijímání dětí do mateřských škol. Dále budeme zjišťovat, zdali si suburbanizace v kontextu se sociálním prostředím vynucuje specifická kritéria. V případě nedostatečného počtu volných míst v předškolním zařízení daného zřizovatele, ovlivňuje tento zřizovatel znění kritérií tak, aby bylo do mateřské školy vždy přednostně přijato dítě s trvalým pobytem (eventuálně s TP jednoho či obou rodičů) v katastru obce daného zřizovatele. Vykazují suburbanizované oblasti potřebu specifických kritérií a liší se svým obsahem kritéria jednotlivých zřizovatelů pouze v suburbanizovaných oblastech. V neposlední řadě zjistím, jestliže je suburbanizovaná oblast postižena nedostatkem míst v předškolním zařízení, vynucuje si

její zřizovatel další specifikaci kritérií, která následně zvýhodní děti s TP v daném katastru

2. Teoretická část

V této práci se budu zabývat především problematikou nedostatečné kapacity v předškolních zařízeních v suburbanizovaných oblastech. Suburbanizace je problém globální. Nesouvisí jen s místními poměry jednotlivých územních celků, ale je to situace prolínající se celou republikou.

Na toto téma nahlédnu z pohledu velkoměst, měst, menších obcí, popřípadě jednotlivých městských částí (satelitů). Sociální kontext, který se zde objevuje, nepopíratelně otvírá prostor pro problematiku školství jako takového, předškolní z toho samozřejmě nevyjímaje. Suburbanizace tedy nepochybně ovlivňuje postavení škol v obcích a městech. Pokusím se tedy zjistit, zda je možné kritéria pro přijímání dětí přizpůsobit zájmům, možnostem a potřebám měst a obcí jako zřizovatelů. Nahlédnu na problematiku, do jaké míry je legitimní vůli zřizovatele uplatňovat při nastavování kritérií pro přijímání dětí.

Proto, abychom lépe pochopili danou problematiku a lépe se v ní orientovali, je potřeba si ujasnit základní pojmy, o kterých bude v práci pojednáváno. Co se vlastně suburbanizací rozumí, jaký byl její vývoj v České republice v posledních letech, jaká je její současná situace a především jaký má dopad na sociální situaci v kontextu se školstvím. V neposlední řadě také budou zmíněny úlohy zřizovatelů v oblasti školství.

2.1 Suburbanizace

V posledních deseti letech prodělává krajina v okolí hlavního města a v okolí většiny dalších měst jednu z historických „krajinných revolucí“, při které v podstatě náhle dochází k velkým změnám v charakteru osídlení, zastavění volného prostoru a proměně tradiční krajiny na útvar, kterému se říká „*sídelní kaše*“ nebo „*sídelní mlhovina*“ (Cílek a Baše, 2005). Náhlý růst suburbií – satelitních čtvrtí s sebou přináší některé neočekávané problémy, jako je rozdělení dříve celkem jednotných vesnic na starousedlíky a

novousedlíky s různými, často protichůdnými cíly (i vlastními kandidáty na obecní zastupitele), dále zvýšené náklady na výstavbu a údržbu komunikací a technických sítí, tlak na výstavbu nových silnic, ale také zároveň ubývání volného prostoru, kudy lze tyto komunikace vést. Kromě toho pozorujeme zastavování často hodnotné zemědělské půdy, kterou v době klimatických změn můžeme v budoucnosti opět potřebovat a rovněž ubývání volné krajiny, kam se dá chodit na vycházky.²

Mnoho rodin sní o vlastním domě se zahrádkou někde za městem a na vlastním pozemku. To podporuje často živelný vznik suburbií – městeček složených z obvykle katalogových domů, které pohlcují krajinu a obecně s sebou přinášejí tolik problémů, že heslem většiny západoevropských sídel již není další růst, ale další zkvalitňování již existujícího prostředí. Dosavadní plánování suburbií naprosto opomíjí sociální a většinou i přírodní aspekt sídla. Domy jsou vnímány izolovaně jako jakési samostatné soukromé jednotky bez vazby k sídlu i jedna k druhé. Neexistují v nich „místa setkávání“, opomíjena je dostupnost krajiny a přírody a možnost jiné dopravy než soukromým automobilem. Úplně schází jakýkoliv pokus o výhled do budoucnosti. Plány developerů jsou předimenzované. Za této situace by vedení obcí mělo dbát na to, aby výstavba začala v místech, kde je nejvýhodnější komunikační a technické napojení na stávající obec, tedy na okraji obce. Starostové a zastupitelé obce by si měli být vědomi, že sociální síť se buduje pomalu. Velký počet novousedlíků, kteří jsou aktivní a snadno se semknou, často vede k rozdělení obce či dokonce snahám ovládnout zastupitelstvo. Malá čtvrť se časem dokáže přimknout k velkému centru, ale nová velká čtvrť přistavěná k menšímu centru buď vytvoří vlastní svět, nebo naopak původní centrum sociálně a ekonomicky „spolkne“. Novou parazitující (protože nesamostatnou) suburbaní zástavbou trpí zejména malé venkovské obce. Suburbanizace je růst rozvolněné zástavby s nízkou hustotou na předměstí a mimokatastrální území měst, který způsobuje odliv bohatších a aktivnějších obyvatel z městských center. Suburbanizace ohrožuje volnou krajinu a zapříčiňuje rovněž postupný úpadek klasického města, protože vyklidňuje nebo ožebračuje jeho střed. Díky neúměrnému nárůstu obyvatel v suburbanizovaných lokalitách vzniká velký nedostatek volných míst v předškolních zařízeních. Obce si obvykle slibují, že bohatí novousedlíci významně přispějí do daňových odvodů, ale ve skutečnosti si mnoho z nich ponechává pražskou nebo jinou městskou adresu, takže dochází k tomu, že chudší starousedlíci dotují bohatší novousedlíky. Suburbanizace nejen

---

² Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu

že ohrožuje volnou krajinu, ale způsobuje rovněž postupný úpadek klasického města, protože vyliďňuje nebo ožebračuje jeho střed. Developer většinou nemá zájem koupit navíc pozemek nebo investovat do kvalitního urbanistického plánu.

V suburbii pak schází:

1. nějaký prostor setkávání jako je náměstí a náves
2. funkční návaznost na starší nástavbu
3. cesty, pěšiny, cyklostezky, které spojují suburbii s okolní krajinou
4. v neposlední řadě mateřské školy a jiná zařízení pro děti

Suburbie si jsou navzájem podobné, rozprostírají se všemi směry, jakoby neměly střed. Střed určuje vazbu na okolí. Dřív jím býval hrad, radnice, kostel nebo alespoň kaplička a památný strom. V suburbii se jím může stát např. parčík s jezírkem, několik stromů, nějaký pomník – třeba jen velký přírodní kámen, dřevěná plastika, po které mohou lézt děti atd. (Cílek a Baše, 2005).

2.2 Předškolní vzdělávání

Zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školským zákonem) se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT. Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách, jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se s nimi společnými cíli: *orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání*, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí. Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami (včetně mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem), popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako *druh školy*. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní.³ Předškolní vzdělávání podporuje výchovné působení rodiny a doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Je etapou vzdělávání, v němž dítě získává především

---

³ Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, *Výzkumný ústav pedagogický Praha 2004*

sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání i celoživotní učení. Zásadním novým prvkem je uložení povinnosti řediteli mateřské školy přednostně přijmout dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Tato povinnost ředitele mateřské školy (a současně právo rodiče, aby dítě bylo přijato) byla stanovena na základě snahy státu o vyrovnaní případných nerovností, resp. handicapů nebo rozdílů v úrovni sociokulturního vývoje dětí v předcházejícím období. Opatření pouze zakotvuje právo na umístění v předškolním zařízení, nikoliv povinnost se tohoto vzdělávání účastnit. Pokud by byla kapacita mateřské školy naplněna, může ředitel mateřské školy omezit přijímání mladších dětí ve prospěch dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Pokud by byla v takovém případě kapacita nedostačující a rodiče budou chtít své dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky umístit do mateřské školy, je povinna obec zajistit umístění tohoto dítěte v jiné mateřské škole. Povinnosti obce při zajišťování podmínek pro předškolní vzdělávání dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky také stanovuje školský zákon. Obec je povinna zřizovat mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, a to při splnění k tomu stanovených podmínek. V důvodných případech také mateřské školy a zařízení školního stravování sloužící dětem a žákům škol, které zřizuje. Výslovně se také obci ukládá povinnost zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, a to za obdobných podmínek, které jsou stanoveny v § 178 v zákoně č. 561/2004 Sb.. Kompetence rozhodovat o přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání je svěřena pouze řediteli mateřské školy (a to i v případech, kdy počet přihlášených dětí přesáhne počet, které lze přijmout). Vychází se z toho, že ředitel je ten, kdo je odborně nejlépe schopen problematiku posoudit (a to v rámci správního rozhodování v případě veřejných mateřských škol).⁴ V současné době nejsou kritéria přijímání dětí do předškolních zařízení zakotvena v zákonech. Výběr kritérií lze vyhledat např. na webových stránkách MŠMT, ale i tyto kritéria mají při přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání pouze doporučující charakter. V souvislosti s tím dochází často k rozporu názorů mezi vedením mateřských škol a žadateli o umístění dítěte do předškolního zařízení.

MŠMT určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii, a to tím, že zpracovává a zveřejňuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací

---

⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

soustavy, který předkládá vládě (v lichém roce). Poprvé byl předložen v roce 2003. Metodicky řídí a koordinuje tvorbu dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy na úrovni krajů. Každoročně předkládá vládě výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vychází přitom z výročních zpráv, které zpracovávají kraje.

Dále formuluje Národní program vzdělávání jako politický dokument a předkládá jej k projednání vládě, přičemž ta jej předkládá ke schválení oběma komorám Parlamentu. Pro každou vzdělávací úroveň (tedy i MŠ) vydává rámcové vzdělávací programy, které jsou závazným základem pro tvorbu školních vzdělávacích programů. V roce 2001 vydalo ministerstvo školství Rámcový program pro předškolní vzdělávání. Na základě tohoto programu zpracovává mateřská škola vlastní školní vzdělávací program. Rodiče mohou významně ovlivňovat zaměření programů a případně se jich i osobně zúčastnit.

Účelem RVP PV je poskytnout strategickou orientaci, týkající se předškolního vzdělávání. Vyzdvihuje se zde o co největší propojení vzdělávacích oblastí tak, aby pedagogické působení bylo přirozené a účinné.

Dnešní hektický styl rodinného života přímo volá po předškolním vzdělávání. V mateřské škole děti získávají všestranné rozvíjení osobnosti, tělesný a psychický růst a systematickosti ve vzdělávání je ovlivňován tělesný a pohybový rozvoj dítěte. Tyto činnosti vedou k osvojení základů kompetencí, zasahujících i další stránky osobnosti dítěte. Pravidelný řád a nastavený harmonogram v předškolních zařízeních plní také u dětí významnou funkci, vedoucí k usměrňování agresivity a rozvoje sociálního vědomí, což je v dnešním uspěchaném světě velmi důležité. Mateřská škola svým vzdělávacím programem vede děti k toleranci, respektu a spolupráci s ostatními vrstevníky, což ve většině případů v rodinném prostředí nelze aplikovat.

2.3 Globální pohled na kapacitu v předškolních zařízeních

Celá republika se stále více potýká s nedostatkem míst ve školkách. Úřady vesměs všude na růst počtu dětí zareagovaly pozdě a nyní improvizují. Samozřejmě to nestačí. Počet škol a školek se od minulých komunálních voleb téměř nezměnil, obce nestíhají reagovat na demografický vývoj. Zatímco základní školy navštěvuje skoro o deset procent méně žáků, počet dětí ve školkách se stále zvyšuje. Kvůli přeplněným obecním

šolkám proto zažívají žně soukromá zařízení, jejichž počet se stále zvyšuje a kvalita vzdělávání je v nich často velmi diskutabilní. Obce totiž v předchozích letech kvůli slabým populačním ročníkům mateřské školy rušily, jejich opětovné zřízení je však drahé. Města se proto snaží budovat nástavby na existujících mateřských školách, opravovat starší objekty, trendem začínají být i montované budovy. Obce se také mohou pokusit získat na nové mateřské školy peníze z fondů EU.⁵ Se stejným problémem se potýkají takřka po celé republice. Ještě v předešlých letech se tento problém příliš netýkal Prahy vzhledem k velkému množství mateřských škol, které v městských částech vystavovaly v 70 letech a většina z nich slouží jako mateřská škola i v současné době. Ale i Praha začíná mít s kapacitou v předškolních zařízeních problém. Z předběžného průzkumu Gender Studies, o.p.s. z loňského roku vyplynulo, že jsou v Praze oblasti, kde 3 leté děti neměly šanci nastoupit v září 2012 do mateřských škol. Dokonce byly i takové městské části, kde takovouto šanci nebudou mít ani 4 leté děti, přijímání budou pouze předškoláci. Lze však už teď očekávat, že situace bude tento rok alarmující a lepší vyhlídky nás nečekají ani v nejbližších dalších letech. Města a obce v ČR nepřímo sdělují rodičům – nemějte děti, nebudou mít místo v mateřských školách, když jim budou tři roky a vy budete potřebovat nastoupit po rodičovské dovolené do práce. Nově zavedená možnost (od roku 2012) - čerpat vyšší příspěvek v rodičovství po kratší dobu už vůbec nedává smysl, když nelze umístit děti starší tři let v ČR, kde je rozsáhlá síť mateřských školek. Síť péče o děti do 3 let je v ČR minimální, jestli je v celé republice zhruba 45. Kratší, vyšší čerpání rodičovské dovolené budou využívat pouze rodiče, kteří mají v pohotovosti hlídací babičky a dědečky a nebo finance na soukromé chůvy. Pečujícím rodičům, kterým se nepodaří umístit 3 leté dítě do mateřské školy, nezbuďte nic jiného než zůstat v domácnosti, posunout se do kategorie nezaměstnaný/nezaměstnaná z důvodu péče o dítě, což výrazně zhorší jejich další pozici na trhu práce a způsobí finanční propad rodiny.⁶

Mateřské školy mají dítěti napomáhat v chápání okolního světa, motivovat je k dalšímu poznávání a učení a učit ho žít ve společnosti ostatních. *Malé děti, které před nástupem do školy navštěvovaly mateřskou školku s kvalitním programem, mají výrazně menší pravděpodobnost, že budou mít pozdějším věku problémy s chováním. Podle nedávných výzkumů se to týká především chlapců, dětí z národnostních menšin a rodin s*

---

⁵ www.denikreferendum.cz

⁶ www.aspekt.sk

nižšími příjmy. Pokud dítě nemá možnost chodit do školky, může se to velmi negativně odrazit na jeho osobnostním rozvoji, jak potvrzuje poslední studie zveřejněná v odborném časopise Child Development. Výzkum vědců z několika amerických univerzit přitom potvrdil, jak důležité je pro vývoj dítěte včasné zapojení do kolektivu a adekvátní vzdělání. Odborníci dlouhodobě sledovali 350 dětí z rodin s nízkými příjmy. Zjistili, že ty z nich, které docházely do mateřské školky s kvalitním programem, jsou ve věku 7 až 11 let méně agresivní a nemají potíže s autoritami a dodržováním pravidel. "Náš výzkum dokládá, jak je významné, aby se předškolním dětem ze sociálně slabších rodin dostalo včas patřičné výchovy a vzdělání," tvrdí vedoucí studie Elizabeth Votruba-Vrzalová, profesorka psychologie na univerzitě v Pittsburghu. "Mateřské školy mají dítěti napomáhat v chápání okolního světa, motivovat je k dalšímu poznávání a učení a učit ho žít ve společnosti ostatních. Každé dítě, které nemá možnost prožít zde dostatečně dlouhou dobu, má ve srovnání s vrstevníky zákonitě zhoršenou schopnost socializace a do školy nastupuje s handicapem," potvrzuje její slova Ing. Lucie Ramnebornová, propagátorka tohoto typu předškolních zařízení u nás.⁷

2.4 Problematika nedostatku mateřských škol v suburbanizovaných oblastech

Lidé, kteří se stěhují z měst, doufají v lepší životní prostředí pro svou rodinu. Prostředí příjemné pro život nevytváří jen vlastní dům, ale mělo by plnit i sociální potřeby člověka a rodiny. Lze předpokládat, že většina nových občanů budou mladí lidé, kteří buď už rodinu mají, nebo ji v dohledné době plánují a situace s umístěním dětí v předškolních zařízeních je již teď kritická. Mladým rodinám většinou developéři slibují v místě jejich budoucího bydlení mateřskou školu. Nezmiňují se však, že mateřské školy mají kapacitu pouze pro původní počet obyvatel a s nárůstem nových domů s rodinami s dětmi předškolního věku se nepočítá. Soukromé firmy, které stavějí rodinné domy, investují ovšem do veřejných prostor málokdy. Není to pro ně finančně výhodné. Rádi však občanskou vybavenost, dětské hřiště či osvětlené chodníky při prodeji nové lokality slíbí. Příkladů nedodržení slibů investorů vztahujících se k dokončení veřejných

---

⁷ www.babinet.cz

prostor, ulic, služeb nebo i technické infrastruktury, jsou desítky. V případě výstavby menší rezidenční lokality přitom nemusí jít o vytvoření zcela nového veřejného prostoru, obec se může s developerem domluvit na rekonstrukci nebo revitalizaci náměstíčka, návsi, parku, dětského hřiště, nebo mateřské školy. V novém stavebním zákonu jsou k tomuto účelu zakotveny např. tzv. plánovací smlouvy, které umožňují podmínky výstavby nastavit před započítáním výstavby. Některé obce v zázemí Prahy již tento institut úspěšně využívají. Veřejné prostory využívané původním obyvatelstvem i novými rezidenty slouží vždy jako místo setkávání a společných aktivit a zkracuje sociální vzdálenost mezi různými skupinami obyvatel.⁸ Vzhledem k výraznému nárůstu obyvatel v obcích je proto nutné se neprodleně zabývat řešením stávající situace. Situaci nedostatku volné kapacity ve státních zařízeních pro předškolní vzdělávání využívají podnikatelské subjekty tím, že v obcích a městech zřizují soukromé mateřské školy. Zajištění předškolního vzdělávání v soukromých mateřských školách mladé rodiny však finančně silně zatěžuje. Soukromé předškolní vzdělávání je v dnešní době mnohdy velmi předražené a rodiny dětí, které jsou nuceny toto předškolní vzdělávání využít, nemají od státu žádnou kompenzaci. Vzhledem k tomu, že okolní státní mateřské školy jsou kapacitně naplněny, nemají tyto rodiny žádnou další možnost, jak svým dětem předškolní vzdělávání zabezpečit. V případě nové výstavby domů, by se obce mohly domluvit s developery na výstavbě nebo rekonstrukci budovy mateřské školy. Ve stavebním zákonu jsou k tomuto účelu zakotveny např. tzv. plánovací smlouvy, které umožňují podmínky výstavby nastavit před započítáním výstavby.

2.5 Povinnost obcí k předškolnímu vzdělávání

Podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (dále jen zákon o obcích) je obec základním územním samosprávným společenstvím občanů, které je vymezeno hranicí území obce. Je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek, vstupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Obec má právo na samosprávu a úkoly patřící do samosprávy obce (dále jen „samostatná působnost“) plní v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s jejími potřebami. Pokud zvláštní zákon upravuje působnost obcí a

---

⁸www.stavebni-forum.cz

nestanoví, že jde o samostatnou působnost či o přenesenou působnost, platí, že jde vždy o činnosti patřící do samostatné působnosti obcí. Každá obec je samostatně spravována zastupitelstvem obce, které je jejím nejvyšším orgánem a rozhoduje ve věcech samosprávy obce. Obecní samospráva znamená, že nevykonává správu na daném úseku správy stát, ale sama obec. Dalšími orgány obce jsou rada obce, starosta a obecní úřad. Samostatná působnost obce je blíže upravena v ustanovení § 35 zákona o obcích. Do samostatné působnosti obce patří spravování záležitostí, které jsou v zájmu obce a jejích občanů, pokud nejsou svěřeny krajům nebo pokud nejde o výkon přenesené působnosti. Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečuje v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jednou z pravomocí zastupitelstva obce v samostatné působnosti je schvalování rozpočtu obce a zřizování výborů. Je tedy na samotné obci, zda a kolik vynaloží peněz ze svého rozpočtu na předškolní vzdělávání ve své obci a zda ve své působnosti zřídí výbor nebo komisi, zabývající se předškolním zařízením. Do samostatné působnosti obce patří zejména záležitosti uvedené v § 84, 85 a 102, s výjimkou vydávání nařízení obce. Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Další pravomocí obcí je zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce, schvalovat jejich zřizovací listiny. Ve školském zákoně (561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) jsou také zakotveny povinnosti obcí v souvislosti s předškolním vzděláváním. Obec nebo svazek obcí zřizuje a zrušuje⁹:

- a) mateřské školy,**
- b) mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14 a**
- c) zařízení školního stravování sloužící dětem a žákům škol, které zřizuje.**

Obec je povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území a pro děti umístěné na jejím území v dětském domově. Za tímto účelem obec

---

⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

a) zřídí mateřskou školu, nebo

b) zajistí předškolní vzdělávání v mateřské škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí.

Obec nebo svazek obcí může dále zřizovat a zrušovat

a) základní umělecké školy,

b) školská zařízení pro zájmové vzdělávání,

c) školská účelová zařízení a

d) školy nebo školská zařízení, které jinak zřizuje kraj nebo ministerstvo, pokud prokáže potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení jejich činnosti orgánu, který vede rejstřík škol a školských zařízení.

2.6 Spolupráce mezi obcemi

Po roce 1990 došlo v České republice k dezintegračním procesům. V obcích s menším počtem obyvatel (méně než 1500 obyvatel) je sociálně ekonomická situace nepříznivá a s klesajícím počtem obyvatel v obci se ještě zhoršuje. Faktory působící negativně na zmíněné obce, (úbytek pracovních míst, snížení úrovně dopravní obslužnosti, ztížené podmínky pro výkon veřejné správy atd.) se nejvíce projevují právě u obcí velikostní kategorie do 1 500 obyvatel. V roce 2001 byly státem vytvořeny podmínky, které pomohou ekonomickému rozvoji obcí prostřednictvím rozpočtového určení daní. Později se toto řešení také ukázalo jako nepříliš optimální. V úvahu se nebraly obce v jednotlivých velikostních kategoriích a ani jednotlivé funkce, které obce z hlediska své působnosti musí plnit. Takové finanční znevýhodnění malých obcí pak vede k tomu, že mohou zajistit jen běžný chod obce, ale nemají už finanční prostředky na investice, rekonstrukce nebo výstavbu chybějící infrastruktury. A to má velký vliv i na rozvoj předškolního vzdělávání v malých obcích.

Obce mohou při výkonu své samostatné působnosti vzájemně spolupracovat. Spolupráci obcí upravují § 46 až § 55 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích. Jejich spolupráce se uskutečňuje:

- na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu
- zakládáním právnických osob podle zvláštního zákona dvěma nebo více obcemi
- na základě smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí.

Smlouva mezi dvěma nebo více obcemi ke splnění konkrétního úkolu musí mít vždy písemnou formu, musí být schválena zastupitelstvy spolupracujících obcí a uzavírá se na dobu určitou nebo neurčitou. Předmětem smlouvy nemůže být vznik právnické osoby a majetek získaný výkonem společné činnosti obcí se stává spoluvlastnictvím všech účastníků této smlouvy. Smlouva musí obsahovat:

- označení účastníků smlouvy
- vymezení předmětu smlouvy a jeho rozsahu
- práva a povinnosti jednotlivých účastníků smlouvy
- způsob využití stavby po jejím dokončení, je-li stavba předmětem smlouvy
- způsob odstoupení účastníků od smlouvy a vypořádání jejich majetku.

Obce mají právo být členy svazku obcí za účelem ochrany a prosazování svých společných zájmů. Obce mohou vytvářet svazky obcí, jakož i vstupovat do svazku obcí již vytvořených. Členy svazku obcí mohou být jen obce. Svazek obcí je právnickou osobou. § 50 zákona o obcích vymezuje zejména předměty činnosti svazků obcí, která stanovuje: předmětem činnosti svazku obcí mohou být úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata.¹⁰

2.7 Mikroregiony

Pojem mikroregion se používá pro sdružení několika obcí a vzniká z vlastní iniciativy obcí. V případě, že se obce sdruží do mikroregionu, zvyšuje se tím pro ně šance na získání finančních dotací na realizaci investičních akcí. Samotná obec jen velmi zřídka dosáhne na dotaci či grant pro jednotlivý projekt. Z toho důvodu obce velmi často hledají jiné způsoby pro uskutečnění obecních záměrů a uspokojování společných zájmů obyvatel. Partnery pro mikroregion se stávají okolní obce a společně mohou vybudovat komplex pro společné využívání. Ministerstvo pro místní rozvoj začalo s vyhlášením dotačních pravidel, které umožnily získat finanční prostředky z programu na rozvoj venkova. Zakládání mikroregionů je nutný pro společné prosazování zájmů a cílů venkovských obcí. Obce se pak mohou sdružovat do svazků, prostřednictvím kterých mají větší možnosti získávání prostředků na rozvoj svých území i co se týče školství.

---

¹⁰ Zákon č.128/2000 Sb. o obcích

Důvody, které vedou ke vzniku jednotlivých mikroregionů, jsou různé. V minulosti vznikaly zejména monotematicky zaměřené mikroregiony, které většinou po splnění účelu, za kterým byl mikroregion vytvořen, nepokračovaly v další spolupráci. Některé mikroregiony na základech spolupráce založené na jednorázovém úkolu postavily další spolupráci a svůj komplexní rozvoj. Mikroregiony, vznikající zdola mají tedy v poslední době stále častěji komplexní charakter a monofunkční mikroregiony se vyskytují stále v menší míře. Většina mikroregionů má již právní statut svazku obcí podle zákona č.128/2000 Sb., o obcích. V budoucnu by měly mít tento statut všechny mikroregiony. Obce se pak mohou sdružovat do svazků, prostřednictvím kterých mají větší možnosti získávání finančních prostředků.¹¹

Jeden takový mikroregion jsem mimo jiné oslovila při svém výzkumu. Jedná se o svazek obcí Region povodí Mratínského potoka, který zahrnuje obce ležící převážně v okrese Praha – východ. Toto je právě jedna z lokalit, která řeší problémy suburbanizace.

2.7.1 Souhrnná charakteristika území, potýkajících se suburbanizačními dopady, mikroregion¹²

Svazek obcí v severní části okresu Praha-východ (dále jen svazek) s názvem REGION POVODÍ MRATÍNSKÉHO POTOKA byl založen jako zájmové sdružení právnických osob dne 13.4.1999 na setkání starostů v Měšicích k ochraně společných zájmů a k zmnožení sil a prostředků při prosazování záměrů přesahujících svým rozsahem a významem každou účastnickou obec. Sdružení právnických osob REGION POVODÍ MRATÍNSKÉHO POTOKA bylo v souladu s ust. § 20i/2 občanského zákoníku zaregistrováno na referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Praha-východ dne 10.5.1999 pod č.j. Reg 1/99. Dne 18.3.2011 byly při shromáždění starostů v Líbeznicích schváleny nové stanovy podle § 49 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), které nahrazují stanovy schválené dne 15.11.2001.

Svazek obcí Region povodí Mratínského potoka se nachází ve Středočeském kraji severně až severovýchodně od Prahy na území okresů Praha – východ a Mělník.

---

¹¹ údaje z časopisu Veřejná správa č.15/2005

¹² Zdroj: Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

Středočeský kraj, v němž se svazek obcí nachází, je současně regionem NUTS II Střední Čechy pro čerpání prostředků z Evropské unie. Středočeský kraj je největším krajem Česka, zabírá přibližně 14 % jeho území a žije v něm 12 % obyvatel ČR. Podle současného administrativního členění je na území kraje celkem 1 145 obcí.

Zdroj: Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

Svazek obcí Region povodí Mratínského potoka je v současné době tvořen celkem 17 členskými obcemi. Jeho souvislé území je již větší než samotné povodí Mratínského potoka a rozprostírá se od Vltavy ve Zdibech až k Labi v Kostelci nad Labem. Území svazku obcí vykazuje s ohledem na svoji polohu v zázemí Prahy stále ještě dynamický růst počtu obyvatel. Žilo zde k 1. 1. 2012 celkem 21 878 obyvatel, což činí ve srovnání s rokem 2005 dvojnásobný nárůst. Tento významný nárůst je způsoben zejména kladným saldem migrace jednotlivých obcí svazku, neboť tyto se nacházejí v pro migranty velmi atraktivním zázemí hl. m. Prahy. Z hlediska vývoje počtu obyvatel a sídelní struktury vykazují jednotlivé obce sdružené ve Svazku obcí Region povodí Mratínského potoka specifickou sídelní strukturu typickou pro oba okresy v zázemí Prahy - na území obou okresů probíhá v posledním desetiletí masivní výstavba především rodinných domů. Probíhá zde přirozený proces suburbanizace (obrázek 2), kdy se ekonomicky silnější obyvatelstvo Prahy stěhuje do zázemí metropole zejména s cílem zlepšení kvality bydlení. V důsledku tohoto suburbanizačního procesu dochází v obou okresech v zázemí Prahy (ale i v dalších) v posledních letech k významnému nárůstu počtu obyvatel migrací. Takto významný nárůst počtu obyvatel s sebou samozřejmě nese nároky na občanskou vybavenost i infrastrukturu jednotlivých obcí. Z mikroregionu jsou tak nejvíce zatíženy Zdiby, podobně Baš' a Líbeznice (především požadavkem rozšiřování nebo budování školních a předškolních, kulturních a sportovních zařízení).

Přestože je přírůstek obyvatel tvořen dominantně faktory na straně migrace (blíže tabulka 2), vliv na růst počtu obyvatel Středočeského kraje dnes již není dán pouze touto aktivitou. Skutečnost, že se do jednotlivých obcí kraje stěhují zejména obyvatelé mladších věkových kategorií, také příznivým způsobem ovlivňuje charakteristiky v oblasti přirozené změny obyvatelstva.

Pohyb obyvatelstva v obcích mikroregionu v roce 2011

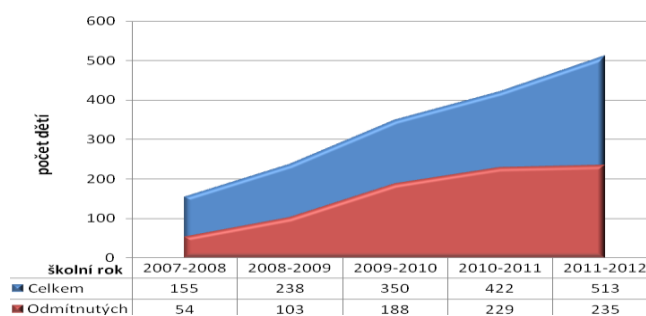
Název mikroregionu	obce	Počet obyvatel (k 1.1.2012)	Průměrný věk	Přirozený přírůstek celkem	Saldo migrace celkem	Celkový přírůstek/ úbytek
Bašť		1 631	34,7	20	103	123
Bořanovice		707	39,7	-11	28	17
Čakovičky		535	33,0	5	6	11
Hovorčovice		2 130	37,2	7	49	56
Kojetice		757	40,8	4	20	24
Kostelec nad Labem		3 552	40,1	-6	93	87
Líbeznice		2 144	37,1	27	43	70
Měšice		1 645	36,9	11	28	39
Mratín		1 245	34,8	30	21	51
Nová Ves		675	32,9	16	136	152
Předboj		678	35,3	2	53	55
Přezletice		1 150	39,2	17	77	94
Sedlec		264	36,7	1	16	17
Sluhy		677	41,8	-8	0	-8
Veleň		954	40,1	-7	51	44
Zdiby		2 786	35,0	34	141	175
Zlonín		348	38,8	4	17	21
CELKEM		21 878	37,3	146	882	1 028
Středočeský kraj		1 279 345	40,3	1 910	12 449	14 359
ČR		10 505 445	41,1	1 825	16 889	18 714

Zdroj: Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

V mikroregionu Mratínského potoka se v současné době nachází 14 mateřských a 6 základních škol. Ve školním roce 2011-2012 byly otevřeny 3 nové mateřské školy – MŠ Přezletice, MŠ Nová Ves a MŠ Předboj a některé mateřské školy procházejí rekonstrukcí, na jejímž základě rozšiřují svoje kapacity. Přesto v mikroregionu Mratínského potoka je v posledních letech stále výraznější převis poptávky po místech v mateřských školách, který není možné v rámci současných kapacit uspokojit. Ve školních letech 2009-2010 a 2010-2011 byly mateřské školy nuceny odmítnout více než polovinu zájemců o místa. Otevření tří nových mateřských škol v posledním roce tento podíl mírně snížilo, ale i přesto bylo odmítnuto 46 % zájemců.

Pokud je možnost, jsou některé odmítnuté děti umísťovány do mateřských školek mimo mikroregion, většinu dětí se však v posledních letech takto umístit nedaří. Vedení mateřských škol také vnímají skutečnost, že s ohledem na nepříznivou situaci se již někteří rodiče ani nesnaží své děti do mateřských škol přihlásit (ačkoliv za příznivější situace by tak učinili) a raději rovnou hledají jiné alternativy (např. hlídání v rodině apod.). Reálná poptávka po místech v mateřských školách je s největší pravděpodobností ještě vyšší než ukazují statistiky, které tyto „nepřihlášené“ děti neukazují. Vývoj počtu evidovaných přijatých a nepřijatých dětí do mateřských škol v mikroregionu ve školním roce 2007/2008 – 2011/2012 přináší graf.

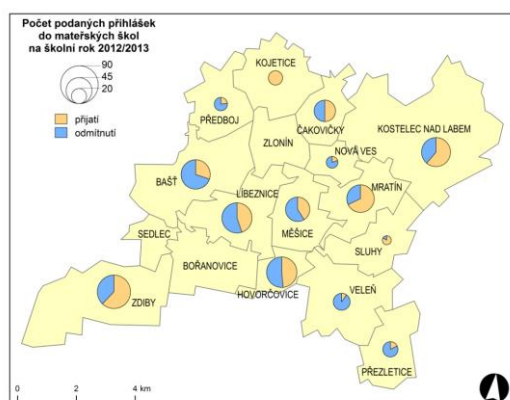
Vývoj počtu evidovaných přijatých a nepřijatých dětí do mateřských škol v mikroregionu

Zdroj: Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

Počet podaných přihlášek do mateřských škol ve školním roce 2012/2013

Zdroj: Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

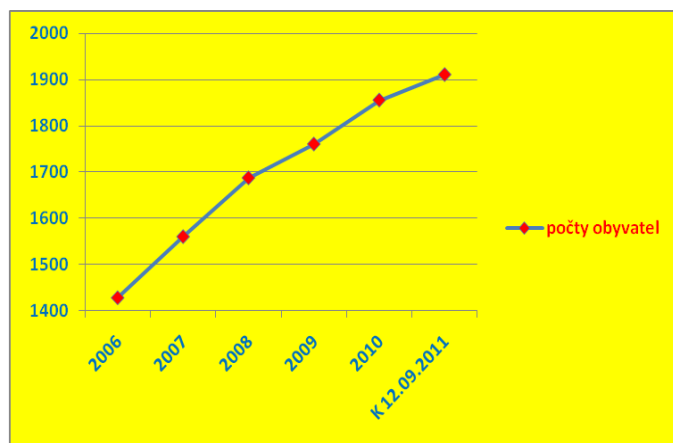
Jedna z členských obcí - obec Líbeznice ležící severně od Prahy patří do vnitřního suburbánního pásma hlavního města. Po roce 1995 zaznamenala stejně jako většina obdobně situovaných obcí nebývale dynamický populační vývoj. Ten se odehrál ve dvou fázích. V první, mezi lety 1995–2000, vzrostl počet obyvatel obce zhruba o deset procent. Ve druhé, mezi lety 2004 a 2010, došlo k nárůstu počtu obyvatel o dalších přibližně 55 % (dle výsledků bilancí ČSÚ). Nárůst z necelých 1300 na více než 2000 obyvatel byl přímým důsledkem rozsáhlé bytové výstavby. V minulé dekádě totiž v obci prošlo kolaudací kolem 350 nových rodinných domů a bytových jednotek. Na dalších zhruba sto rodinných domů bylo vydáno stavební povolení, přičemž většina z nich se nachází ve fázi výstavby. Jejich postupné dokončování bude mít za následek další příliv nových obyvatel. Charakter výstavby v obci do značné míry určuje demografické složení souboru přistěhovalých. Podobně jako v jiných suburbanizačních migračních proudech i v migraci do Líbeznic převládají rodiny se závislými dětmi nebo mladší lidé bez dětí. V důsledku zvýšené porodnosti poroste početní stav dětské složky a její zastoupení v populaci např. v Líbeznicích až na úroveň bezmála 26% v roce 2020. Do obdobné situace se dostávají všechny obce v suburbanizované oblasti. Protože dostupnost odpovídajícího bydlení představuje jeden z rozhodujících faktorů vzniku a zvětšování rodin, bude zvýšená porodnost bezpochyby druhým základním faktorem dalšího populačního růstu Líbeznic.¹³ Pro příklad níže uvádím průzkum demografického výzkumu v obci Líbeznice. Použila jsem údaje z obecní matriky a Mateřské školy Líbeznice. V současné době jmenovaná obec zřizuje předškolní zařízení s kapacitou 73 míst. Z uvedených grafů je patrná

¹³ B.Burcin a T.Kučera: Prognóza vývoje obyvatelstva obce Líbeznice na období 2011 - 2030

stoupající poptávka po předškolním zařízení. V obdobné situaci jsou všechny obce ve zmíněném mikroregionu.¹⁴

Demografický vývoj v obci Líbeznice v letech 2006 – 2011

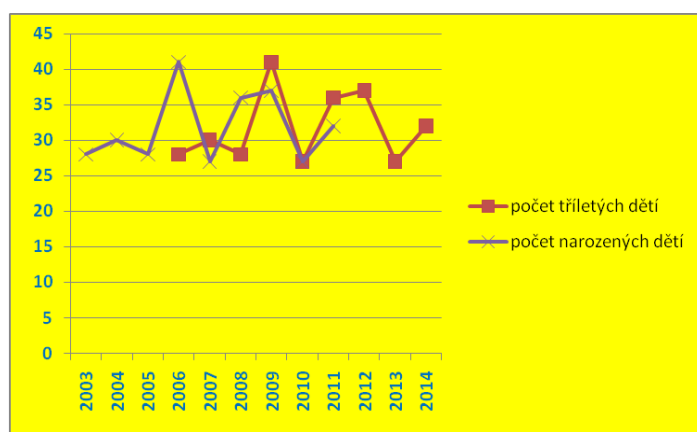
roky	počty obyvatel
2006	1428
2007	1560
2008	1687
2009	1760
2010	1855
K 12.09.2011	1910

¹⁴ Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

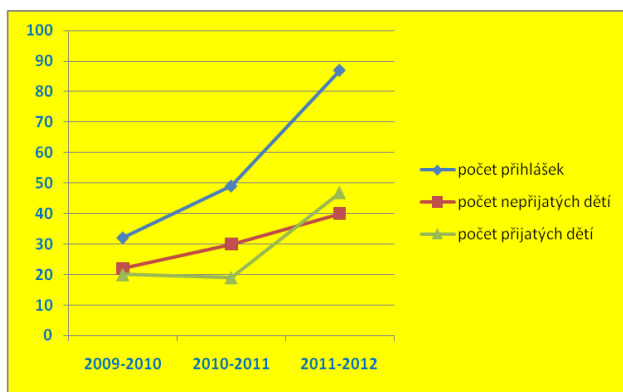
Demografický vývoj narozených a tříletých dětí v obci Líbeznice v letech 2003 – 2014

roky	počet tříletých dětí	roky	počet narozených dětí
2003		2003	28
2004		2004	30
2005		2005	28
2006	28	2006	41
2007	30	2007	27
2008	28	2008	36
2009	41	2009	37
2010	27	2010	27
2011	36	2011	32
2012	37		
2013	27		
2014	32		

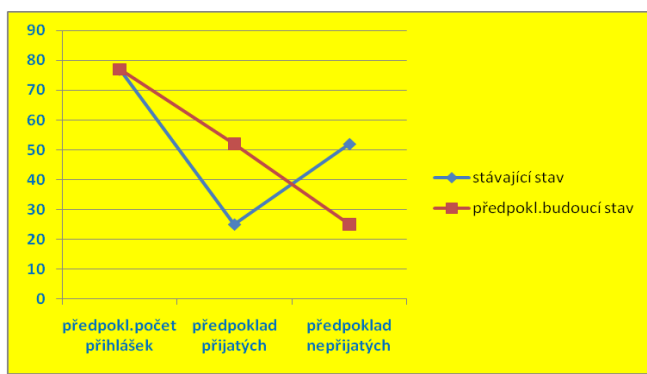
Počet podaných přihlášek a nepřijatých dětí do MŠ Líbeznice

počet přihlášek	počet přihlášek	počet nepřijatých dětí	počet přijatých dětí
2009-2010	32	22	20
2010-2011	49	30	19
2011-2012	87	40	47

Předpokládaný vývoj přijímání dětí do MŠ pro školní rok 2012 – 2013

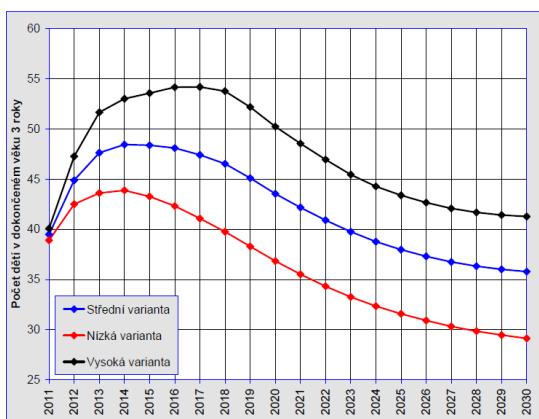
předpokl. počet přihlášek	77	77
předpoklad přijatých	25	52
předpoklad nepřijatých	52	25

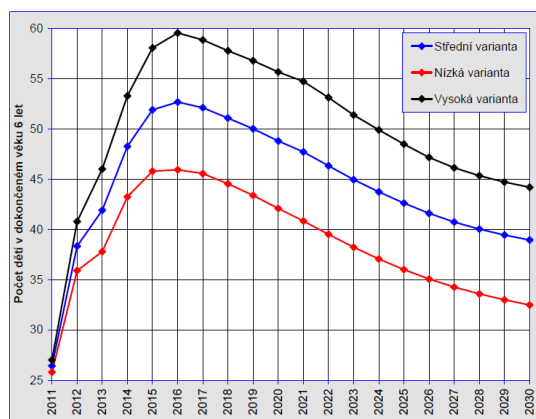
2.7.2 Děti vstupující do mateřské a základní školy

Tento materiál jsem použila pro svou práci z Prognózy vývoje obyvatelstva, kterou si nechala mimo jiné pro účely nedostatečné kapacity mateřské školy zpracovat obec Líbeznice v roce 2012. Výsledná data z průzkumu by měla lépe přiblížit problematiku alarmující nedostatečné kapacity v mateřských školách v suburbanizovaných oblastech. Prognostický odhad počtu dětí vstupujících do mateřské a základní školy je nesnadnou záležitostí, neboť záleží nejenom na věkové struktuře dětí, ale na mnoha dalších faktorech, jako jsou územní vazby a prostorová mobilita rodičů, možnosti dopravy, dostupnost a kvalita obdobných kapacit v okolí aj. Proto se tyto odhady obvykle omezují na odhady počtu dětí splňujících obvyklé věkové limity, někdy navíc v kombinaci s aktuálním rozsahem vyjížděky a dojížděky dětí za předškolní výchovou a základním vzděláváním. Vzhledem k tomu, že lze v období prognózy reálně očekávat převis poptávky vlastních obyvatel po místech v předškolních a školních zařízeních nad jejich nabídkou, není zahrnutí vyjížděky a dojížděky příliš důležité. Vyjížděka je z větší části vynucená a pro dojížděku v nadcházejících letech patrně neexistuje z kapacitních důvodů reálný prostor. Z těchto důvodů se v dalších úvahách omezíme na prognostický odhad počtu dětí v dokončeném věku 3 a 6 let k počátku každého školního roku začínajícího v rozmezí let 2011 až 2030, tedy vždy k 1. září. Výsledky získané z původní prognózy přepočtem věkových struktur dětí k počátku a konci každého kalendářního roku naznačují, že v první polovině období by se počty potenciálních uchazečů o místo v mateřské škole z řad místních obyvatel měl pohybovat s největší pravděpodobností v rozmezí 40 až 50 dětí. Ve druhé polovině by se pak pohybovaly v rozmezí 30 až 40 dětí

(obr. 7). V čase podstatně méně vyrovnaný zájem lze reálně očekávat v případě zájmu o nástup do první třídy základní školy. Jestliže v loňském roce (2011) se z řad místních obyvatel mohlo k zápisu dostavit přibližně 25 dětí, letos to již mohlo být teoreticky, za předpokladu, že by někteří rodiče neměli zájem o umístění dítěte do první třídy v místě bydliště, bezmála 40 dětí. Přitom v letech 2015–2019 by se mohl počet zájemců se značnou pravděpodobností pohybovat i nad hranicí 50 dětí. Ve druhé polovině období prognózy by pak měl jejich počet pozvolna klesat k aktuálnímu počtu potenciálních zájemců o vstup do první třídy základní školy (obr. 8).¹⁵

Obr. 7: Očekávaný vývoj počtu dětí v dokončeném věku 3 roky, Líbeznice, k 1.9. daného roku, 2011–2030

Obr. 8: Očekávaný vývoj počtu dětí v dokončeném věku 6 let, Líbeznice, k 1.9. daného roku, 2011–2030

Zdroj: B.Burcin a T.Kučera: Prognóza vývoje obyvatelstva obce Líbeznice na období 2011 – 2030

¹⁵ B.Burcin a T.Kučera: Prognóza vývoje obyvatelstva obce Líbeznice na období 2011 - 2030

3. Cíle a úkoly práce

3.1 Hlavní cíl práce

Na základě podrobného prostudování suburbanizace a jejích sociálních dopadů v příslušných částech měst či obcí, porovnat kritéria pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání, a podrobit je takové analýze, která odhalí, jak se vůle zřizovatele promítá do sestavování pravidel pro přijímání dětí do MŠ.

3.2 Dílčí cíle práce

- prostudovat teorii k tomuto tématu dostupnou
- definovat základní pojmy
- porovnat kritéria různých předškolních zařízení
- zvolit nejvhodnější cestu výzkumu (upřesnit, co budu zkoumat)
- sestavit nástroj výzkumného šetření (dotazník, rozhovor)
- provést výzkum
- analyzovat sesbíraná data (utřídit, reprodukovat výsledky a učinit závěr)

4. Metodika výzkumu

Z teoretické části vyplývá, že předškolní vzdělávání má nezastupitelnou roli v životě dětí. Neméně významnou roli v této oblasti hrají také instituce, které oblast školství v České republice zajišťují. V praktické části se budu zabývat porovnáním a analýzou kritérií pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání v kontextu s tím, jak se vůle zřizovatelů promítá do sestavování pravidel pro přijímání dětí do MŠ. Na toto téma nahlédnu z pohledu velkoměst, měst, menších obcí, popřípadě jednotlivých městských částí (satelitů). Sociální kontext, který se zde objevuje, nepopíratelně otvírá prostor pro problematiku školství jako takového, předškolní z toho samozřejmě nevyjímaje.

Suburbanizace tedy nepochybně ovlivňuje postavení škol v obcích a městech. Pokusím se tedy zjistit, zda je možné kritéria pro přijímání dětí přizpůsobit zájmům, možnostem a potřebám měst a obcí jako zřizovatelů. Do jaké míry je legitimní vůli zřizovatele uplatňovat při nastavování kritérií pro přijímání dětí. Dále budu zjišťovat, zdali si vynucuje suburbanizace a s ní spojená nedostatečná kapacita míst v mateřských školách specifická kritéria pro přijímání dětí do předškolního zařízení. Je-li v případě nedostatečného počtu volných míst v předškolním zařízení daného zřizovatele znění kritérií specifikováno tak, aby bylo do mateřské školy vždy přednostně přijato dítě s trvalým pobytem (eventuálně s TP jednoho či obou rodičů) v katastru obce daného zřizovatele. Zajímá mne také fakt, pokud je suburbanizovaná oblast postižena nedostatkem míst v předškolním zařízení, zda si její zřizovatel vynucuje další specifikaci kritérií, která následně zvýhodní děti s TP v daném katastru.

Metodou sběru dat, která byla použita pro získání potřebných informací, byla metoda dotazníkového šetření. Jak již název napovídá, využívá dotazníkové šetření jako hlavní výzkumný nástroj dotazník. V závislosti na konkrétních podmínkách se lze dotazovat buď osobně (přímé dotazování, telefonické dotazování), nebo zprostředkovaně (zaslání dotazníku poštou nebo e-mailem). Každá z variant má své výhody i nevýhody, se kterými by se měl analytik předem seznámit (Nekola, Veselý 2007). Obě varianty dotazování jsem ve sběru primárních dat použila. Jako základní výzkumná metoda bylo použito kvantitativní šetření dotazníkem, přičemž respondenti jsou jednak zástupci zřizovatelů a jednak ředitelé mateřských škol. Respondentů bylo osloveno 30 párů. Ve výběrovém souboru se v zastoupení promítlo několik typů sociálního prostředí (školy potýkající se suburbanizačními dopady a školy bez těchto dopadů), které byly následně srovnány. Pro primární výzkum je charakteristické získávání informací a názorů od respondentů přímým kontaktem s nimi. A to buď v užším pojetí (řízeným rozhovorem, vyplňováním dotazníků apod.), nebo v širším pojetí přímým kontaktem s nimi a kontaktem zprostředkovaným přenosem přes různá média (telefon, pošta, e-mail atd.). Získáme tak od vybraných subjektů potřebné informace, které nás zajímají. V případě této práce se jedná o dotazníkové šetření v oblasti potýkající se s dopady suburbanizace a naopak a to s důrazem na spolupráci ve školství. Dalšími oslovenými respondenty byla Městská část Prahy 10 a Městská část Prahy 8. Posledním místem, které jsem zvolila pro výzkum, byla oblast, která neřeší suburbanizační problémy. Pro tento účel jsem vyhodnotila jako vyhovující kraj Vysočinu. Jen pro příklad níže uvádím z této oblasti město Polná, které se považuje za srdce kraje Vysočina.

5. Výsledková část

5.1 Charakteristika zkoumaných lokalit

Obec Kojetice

Počet obyvatel: 757

Rozloha: 557 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: 21 žáků

Mateřská škola: 44 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

V roce 2008 proběhla rekonstrukce základní školy s mateřskou školou. Kapacita dětí v mateřské škole v současné době je 44 dětí. Obec má smlouvu s obcí Předboj, na jejímž základě je povinna vyhradit 15 míst ze své kapacity pro děti s trvalým pobytem v obci Předboj. Po rekonstrukci je kapacita mateřské školy dostačující. Obec neplánuje navýšení kapacity další rekonstrukcí nebo přístavbou.

Obec Mratín

Počet obyvatel: 1100

Rozloha: 488 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: 70 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Mratín se potýkala s nedostatečnou kapacitou mateřské školy, která měla 43 zapsaných dětí. Na základě čerpání dotace z Evropských fondů získala finanční obnosť na výstavbu nového pavilonu a tím navýšila kapacitu mateřské školy na 67 míst. Celá výstavba byla dokončena v únoru 2012. Ani navýšení kapacity nestačí na uspokojení všech žadatelů o předškolní vzdělávání v obci Mratín.

Město Kostelec nad Labem

Počet obyvatel: 3429

Rozloha: 488 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: 264 žáků

Mateřská škola: 108 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Město Kostelec nad Labem v lednu 2011 navýšilo kapacitu mateřské školy na 108 dětí a v současné době je tato kapacita plně využita.

Obec Sedlec

Počet obyvatel: 256

Rozloha: 187 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: není

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Sedlec v současné době nemá mateřskou školu a ani smluvní dohodu s jinou obcí. Vzhledem k malému počtu obyvatel obec neplánuje stavbu mateřské školy.

Obec Bašť

Počet obyvatel: 1632

Rozloha: 781 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: 70 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Bašť se během posledních pěti let rozrostla téměř o 800 obyvatel, kapacita mateřské školy byla před třemi lety 25 míst a začala být nedostačující. Obec přístavbou nové budovy rozšířila kapacitu na 50 míst, ale v současné době vzhledem k narůstající

výstavbě rodinných domů přestala i tato kapacita vyhovovat poptávce po předškolním vzdělávání. V letošním roce v únoru 2013 byla kapacita Mateřské školy Bašť zvýšena o dalších 25 dětí v novém pavilonu. Pro příští kalendářní rok má Obec Bašť záměr další výstavby pavilonu pro 25 dětí.

Obec Zlonín

Počet obyvatel: 350

Rozloha: 309 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: není

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Zlonín v současné době nemá mateřskou školu a ani smluvní dohodu s jinou obcí. Vzhledem k malému počtu obyvatel obec neplánuje stavbu mateřské školy. Situace pro rodiny s dětmi v předškolním věku je velmi složitá. Musí svoji situaci řešit soukromým zařízením, které není ekonomicky pro mnoho rodin únosné.

Obec Měšice

Počet obyvatel: 1 683

Rozloha: 432 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: 52 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Měšice zřizuje mateřskou školu s kapacitou 52 míst. Mateřská škola je svojí kapacitou nedostačující a ani budova, ve které se mateřská škola nachází, není vyhovující. V obci jsou další dvě soukromé mateřské školy. Obec se podle slov paní ředitelky mateřské školy v současné, ani v dohledné době nechystá navyšovat kapacitu.

Obec Líbeznice

Počet obyvatel: 2 065

Rozloha: 598 ha

Vybavenost obce:

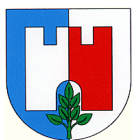
Základní škola: 387 žáků

Mateřská škola: 73 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Líbeznice zaznamenala v posledních letech obrovský nárůst obyvatel. Nedostatečná kapacita mateřské školy se začala řešit v roce 2002 nástavbou stávající budovy. Díky finanční dotaci z fondů Evropské unie mohla obec zvýšit kapacitu mateřské školy z 34 míst na 48 míst. Tato kapacita začala být opět v roce 2010 nedostačující a obec vzniklou situací řešila přístavbou nové budovy na obecním pozemku s kapacitou 25 míst. V současné době má obec kapacitu zřizované mateřské školy 73 míst, ale ani ta už pro další školní rok nestačí. Obec se v současné době potýká s problémem, jak vzniklou situaci bude řešit.

Obec Veleň

Počet obyvatel: 924

Rozloha: 695 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: 50 žáků

Mateřská škola: 25 dětí

Stavební úřad: není

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Veleň zřizuje mateřskou školu s kapacitou 25 míst. Mateřská škola je svojí kapacitou nedostačující. Obec se v současné době nechystá navyšovat kapacitu.

Obec Čakovičky

Počet obyvatel: 514

Rozloha: 315 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: 45 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Čakovičky zřizuje mateřskou školu s kapacitou 45 míst. V současné době je kapacita pro obyvatele s trvalým pobytem na území Obce Čakovičky dostačující.

Obec Bořanovice

Počet obyvatel: 670

Rozloha: 535 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: není

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Bořanovice nezřizuje mateřskou školu a vzhledem k vysokému nárůstu obyvatel v posledních několika letech je situace pro rodiny s dětmi předškolního věku alarmující. Ještě v minulém školním roce měli žadatelé o předškolní vzdělávání možnost zapsat své dítě do mateřské školy v blízké městské části Prahy 8. To však pro následující školní rok není možné vzhledem k naplněné kapacitě mateřské školy v Praze 8 dětmi s trvalým pobytem v Praze 8 Ďáblice. Podle slov rodičů, které jsem oslovila, se zatím Obec Bořanovice nechystá vzniklou situaci řešit ve prospěch žadatelů o předškolní vzdělávání.

Obec Zdiby

Počet obyvatel: 2 594

Rozloha: 968 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: 5 ročníků

Mateřská škola: 75 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Zdiby zřizuje mateřskou školu s kapacitou 75 míst a je zřizována při základní škole. Kapacita je nedostačující.

Obec Sluhy

Počet obyvatel: 661

Rozloha: 457 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: 49 žáků

Mateřská škola: 23 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Sluhy zřizuje základní školu a mateřskou školu jako jeden právní subjekt. Mateřská škola má nedostačující kapacitu, obec v současné době nedisponuje finančními prostředky k jejímu rozšíření.

Obec Nová Ves

Počet obyvatel: 615

Rozloha: 194 ha

Vybavenost obce:

Základní škola: není

Mateřská škola: 28 dětí

Péče o rozvoj školství v obci

Obec Nová Ves zřizuje mateřskou školu s kapacitou 28 míst. Do roku 2011 v obci nebyla mateřská škola. Vzhledem k nově zastavěným plochám a s tím souvisejícímu nárůstu obyvatel zřídila obec nový pavilon s kapacitou 28 míst. Tato kapacita je už v současné době nedostačující.

Hlavní město Praha

Území hlavního města Prahy se člení na tzv. městské části, které vznikly v místě někdejších národních výborů nebo byly nově zřízeny. Vztahy mezi hlavním městem

Prahou a městskými částmi upravuje jednak přímo zákon o hlavním městě Praze, příp. zvláštní zákony, jednak Statut hlavního města Prahy, který svěřuje městským částem úkoly nad rámec zákona o hlavním městě Praze v oblasti samostatné působnosti (samosprávy) i přenesené působnosti (státní správy). Městské části v rozsahu stanoveném zákonem a Statutem vystupují v právních vztazích svým jménem a nesou odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

Praha 10 je situována v jihovýchodní části hlavního města a zahrnuje území o rozloze přibližně 1.900 hektarů. Jména bývalých historických obcí - Vršovice, Strašnice, Malešice, Záběhlice, Vinohrady, Michle - tvoří (po sloučení v roce 1960 a po oddělení Prahy 15 v roce 1994) jednotlivé katastry Prahy 10. Některé katastry patří do Prahy 10 celou svou rozlohou, jako Vršovice, Malešice, jiné z větší či menší části, další zase jen částí okrajovou, zcela nepatrnou a téměř nezalidněnou, jako například Žižkov, Hloubětín, Hrdlořezy a Kyje. Na území současné Prahy 10 najdeme přibližně 7 tisíc domů a 55 tisíc bytů, v nichž žije dnes přibližně 111 tisíc obyvatel. Je tedy možno konstatovat, že ačkoliv některé výše uvedené obce mají téměř tisíciletou historii - jako celek je městská část Praha 10 velmi mladá

Péče o rozvoj školství v městské části

Městská část Praha 10 je zřizovatelem mateřských a základních škol, které jsou na jejím území. Mateřských škol je celkem 25, ale protože některé školy byly sloučeny pod jedno vedení, jedná se o 20 subjektů.

Městská část Praha - Ďáblice

Ďáblice se rozkládají na severním okraji hlavního města Prahy. Sousedí na severu s Březiněvsí, na východě s Třeboradicemi, Čakoviciemi a Letňany, na jihu se Střížkovem a Kobylisy a na západě s Dolními Chabry. Jsou jednou z menších pražských částí na ploše 738 ha tu žije 3.081 obyvatel. Převážná většina v rodinných domcích ze starší, ale i úplně nové výstavby devadesátých let 20. století. V současné době se Ďáblice dynamicky rozvíjejí především ve své západní a jihovýchodní části výstavbou rodinných domů dle současného trendu.

Péče o rozvoj školství v městské části

Městská část Praha 8 Ďáblice zřizuje plno-třídní základní školu, jejíž součástí je mateřská školka s kapacitou 168 míst. Mateřská škola má plně obsazenou kapacitu a je dostačující pro děti s trvalým pobytem na území městské části Ďáblice.

Město Polná

První písemná zpráva pochází z roku 1242. Město se nachází v nadmořské výšce 490 metrů. Na území žije 5198 obyvatel. Původní trhovářská ves se rozrostla v město sevržené opevněním, později se stále rozrůstala. Dnes je Polná menším městem na Vysočině. Polná leží na rozhraní Čech a Moravy, v lesnaté oblasti vymezené městy Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Jihlava a Třebíč, v srdci Vysočiny.

Péče o rozvoj školství v městské části

Město Polná zřizuje tři mateřské školy s celkovou kapacitou 250 míst. Do zřizovaných mateřských škol patří spádové okolní obce Hrbov, Janovice a Nové Dvory. Kapacita mateřské školy je dostačující.

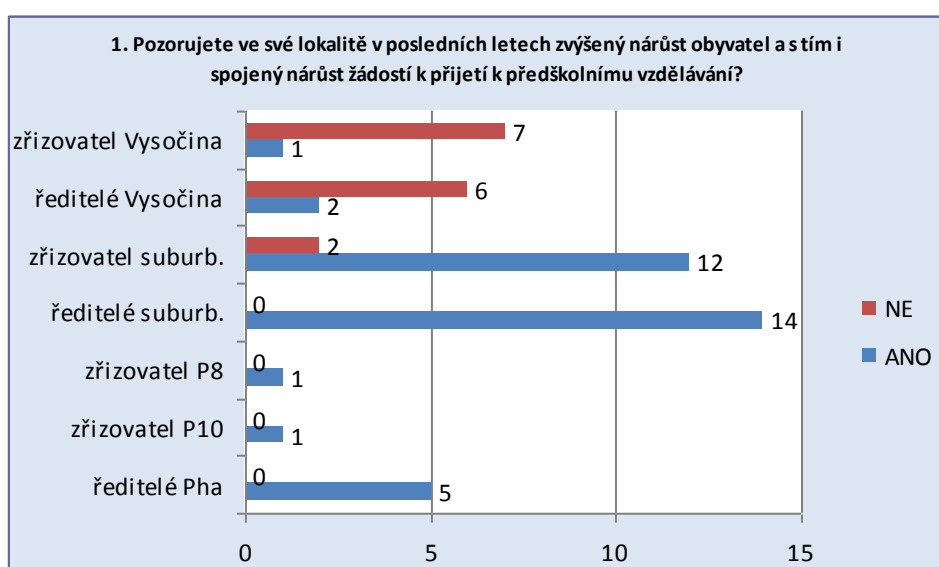

5.2 Vyhodnocení dotazníku

Dotazník s názvem „Suburbanizace a její dopady na sociální prostředí“ byl sestavený pro výzkum této BP. Dotazník obsahuje celkem 8 otázek. Zvolila jsem tyto výzkumné otázky, jejichž pravdivost se budu snažit dotazníkovým šetření zkoumat. Dvě otázky v dotazníku byly specifické pro zvlášť pro ředitele a pro zřizovatele.

Otázka č. 1:

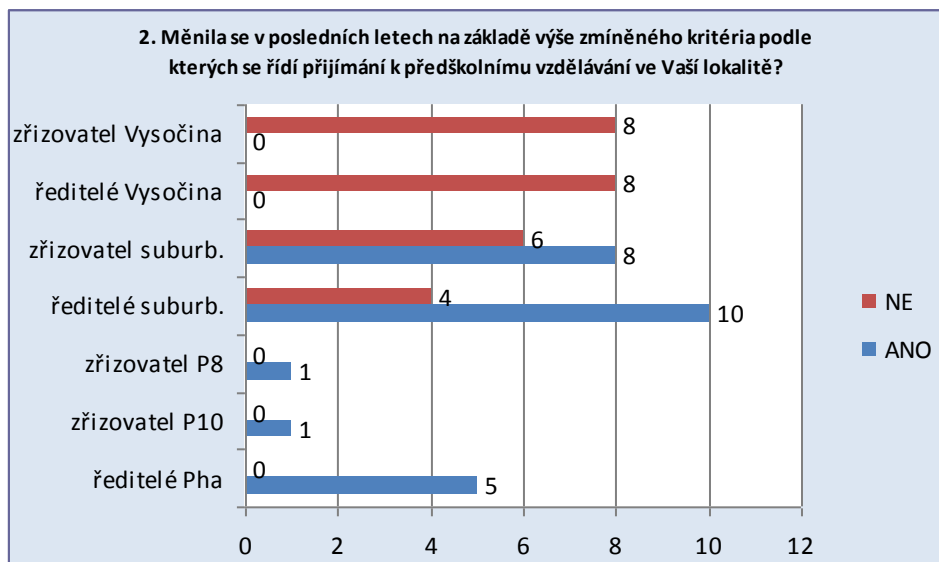
Pozorujete ve své lokalitě v posledních letech zvýšený nárůst obyvatel a s tím i spojený nárůst žádostí k přijetí k předškolnímu vzdělávání?

V souboru byli zastoupeni ředitelé mateřských škol a jejich zřizovatelé. Respondenti měli uvést, jestli v lokalitě jejich působnosti pociťují nárůst obyvatel a s tím spojenou větší poptávku o předškolní zařízení. Výše uvedený graf je zpracovaný z odpovědí od respondentů z oblasti potýkající se s následky suburbanizace, Prahy 8 a 10 a z regionu Vysočina. Z grafu je patrné, že největší nárůst obyvatel pociťuje suburbanizovaná oblast v okolí Prahy. Je to způsobeno tím, že mladé rodiny s dětmi vyhledávají nové bydlení v blízkosti velkoměsta. Je zde lepší možnost pracovních příležitostí a větší možnost kulturního a sportovního vyžití. Menší počet respondentů z Prahy odpovědělo kladně a téměř žádný nárůst obyvatel nepociťuje region Vysočina. Překvapuje mne, že odpovědi ředitelek a zřizovatelů se neshodují. Pravděpodobně je to způsobeno tím, že zřizovatelé mají přesnější informace o nárůstu obyvatel ve své obci oproti ředitelům mateřských škol, kteří evidují pouze počet podaných žádostí k předškolnímu vzdělávání.

Otázka č. 2:

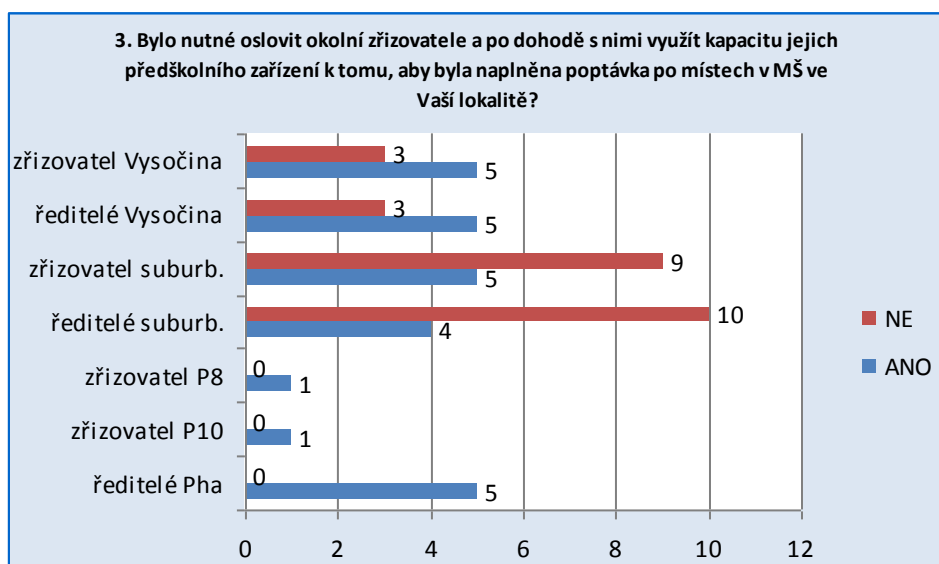
Máte povědomí o tom, zdali se měnila na základě výše zmíněného kritéria, podle kterých se řídí přijímání k předškolnímu vzdělávání ve Vaší lokalitě?

Druhý graf se týká otázky č. 2 v dotazníku, která se zabývala orientací respondentů v problematice změn kritérií pro předškolní vzdělávání na základě zvýšené poptávky o předškolní zařízení. V regionu Vysočina odpovídají shodně ředitelky mateřských škol se zřizovateli. V jejich oblasti nebylo zapotřebí přizpůsobovat nebo měnit kritéria k přijetí k předškolnímu vzdělávání. Domnívám se, že zmíněný region nemá důvod měnit kritéria pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání, jelikož je k tomu nenuť vyšší poptávka po volných místech v předškolních zařízeních. Respondenti z Prahy jednoznačně odpověděli, že se v posledních letech kritéria v jejich lokalitě měnila. Důvodem změny kritérií je vysoký nárůst obyvatel. V oblasti, kterou vedeme jako suburbanizovanou je patrné, že ke změně kritérií došlo ve většině dotazovaných obcí.

Otázka č. 3:

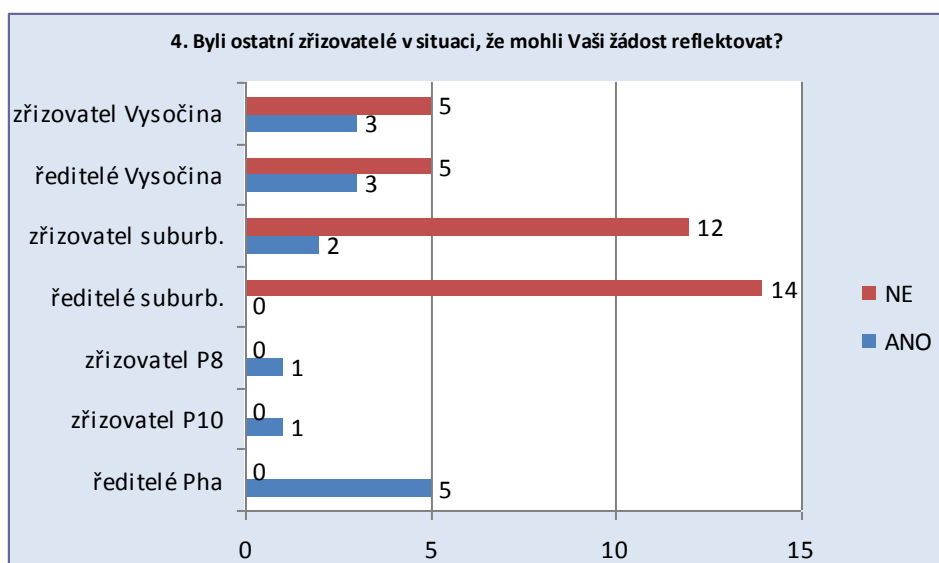
Bylo nutné oslovit okolní zřizovatele a po dohodě s nimi využít kapacitu jejich předškolního zařízení k tomu, aby byla naplněna poptávka po místech v MŠ ve Vaší lokalitě?

Další otázka se ptala respondentů, jestli bylo nutné oslovit okolní obce s žádostí o poskytnutí volných míst v jejich mateřských školách, aby bylo vyhověno poptávce po místech v mateřských školách v jejich lokalitě. Z grafu je patrné, že tuto možnost nebylo nutné využít ve většině případů. V současné době jsou obce zatím schopny zajistit předškolní vzdělávání samy, pokud v jejich lokalitě je mateřská škola zřízena. Zákon o obcích ukládá obcím povinnost zajistit předškolní vzdělávání pouze pro děti v posledním ročníku předškolního vzdělávání. Tuto povinnost jsou obce schopny zatím plnit v případě, že jejich obec disponuje předškolním zařízením.

Otázka č. 4:

Byli ostatní zřizovatelé v situaci, že mohli Vaši žádost reflektovat?

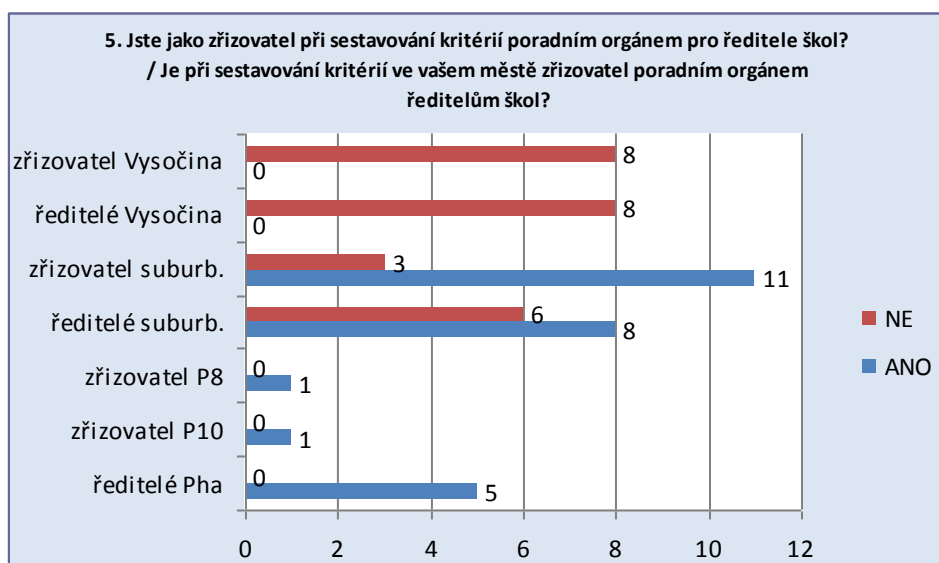

V další otázce měli respondenti, kteří na předchozí otázku odpovídali kladně, uvést, zdali mohli oslovení zřizovatelé reflektovat jejich žádost. Zde se ukázalo, že ve dvou případech bylo možné žádosti vyhovět. Je zajímavé, že porovnání odpovědí ředitel/zřizovatel nejsou shodné.

Otázka č.5:

Jste jako zřizovatel při sestavování kritérií poradním orgánem pro ředitele škol?

Je při sestavování kritérií ve vaší lokalitě poradním orgánem zřizovatel?

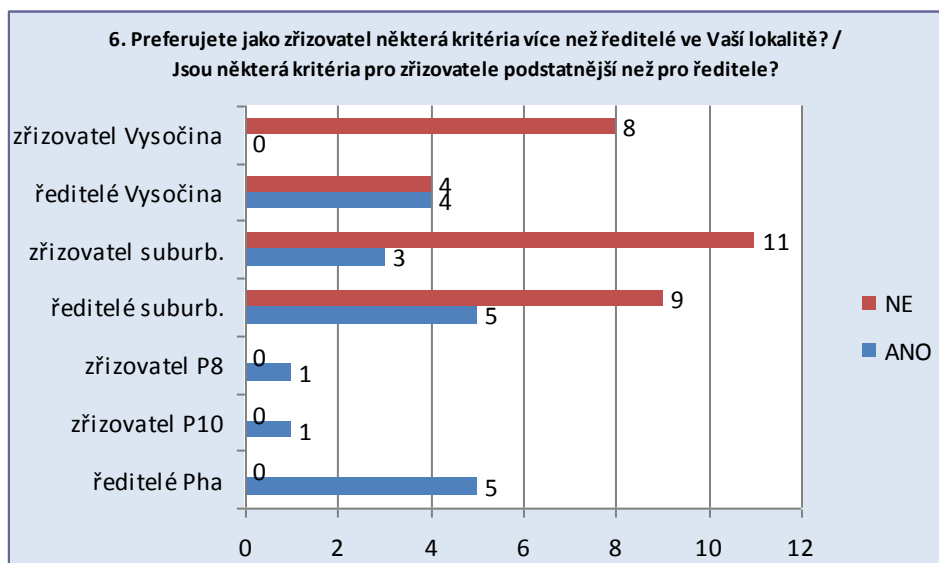

Otázka č. 5 měla zmapovat situaci, jaká je spolupráce mezi zřizovatelem a ředitelem mateřské školy při sestavování kritérií pro přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání. § 34 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů dává ředitelům mateřských škol pravomoc k rozhodnutí o přijetí dítěte do mateřské školy bez ohledu na vyjádření zřizovatele. Většina dotazovaných zřizovatelů se cítí být poradním orgánem při sestavování těchto kritérií. V případě dotazovaných ředitelů nejsou odpovědi jednoznačně kladné. Z telefonického dotazování jsem nabyla dojmu, že ředitelky v některých případech necítí zřizovatele jako poradní orgán, ale návrh kritérií ze strany zřizovatele považují za nařízení. Některé ředitelky naopak berou doporučení zřizovatele jako zavazující a jeho návrhy zapracovávají do kritérií pro přijímání dětí do MŠ.

Otázka č. 6:

Preferujete jako zřizovatel některá kritéria více než ředitelé ve Vaší lokalitě?

Jsou některá kritéria pro zřizovatele podstatnější než pro ředitele?

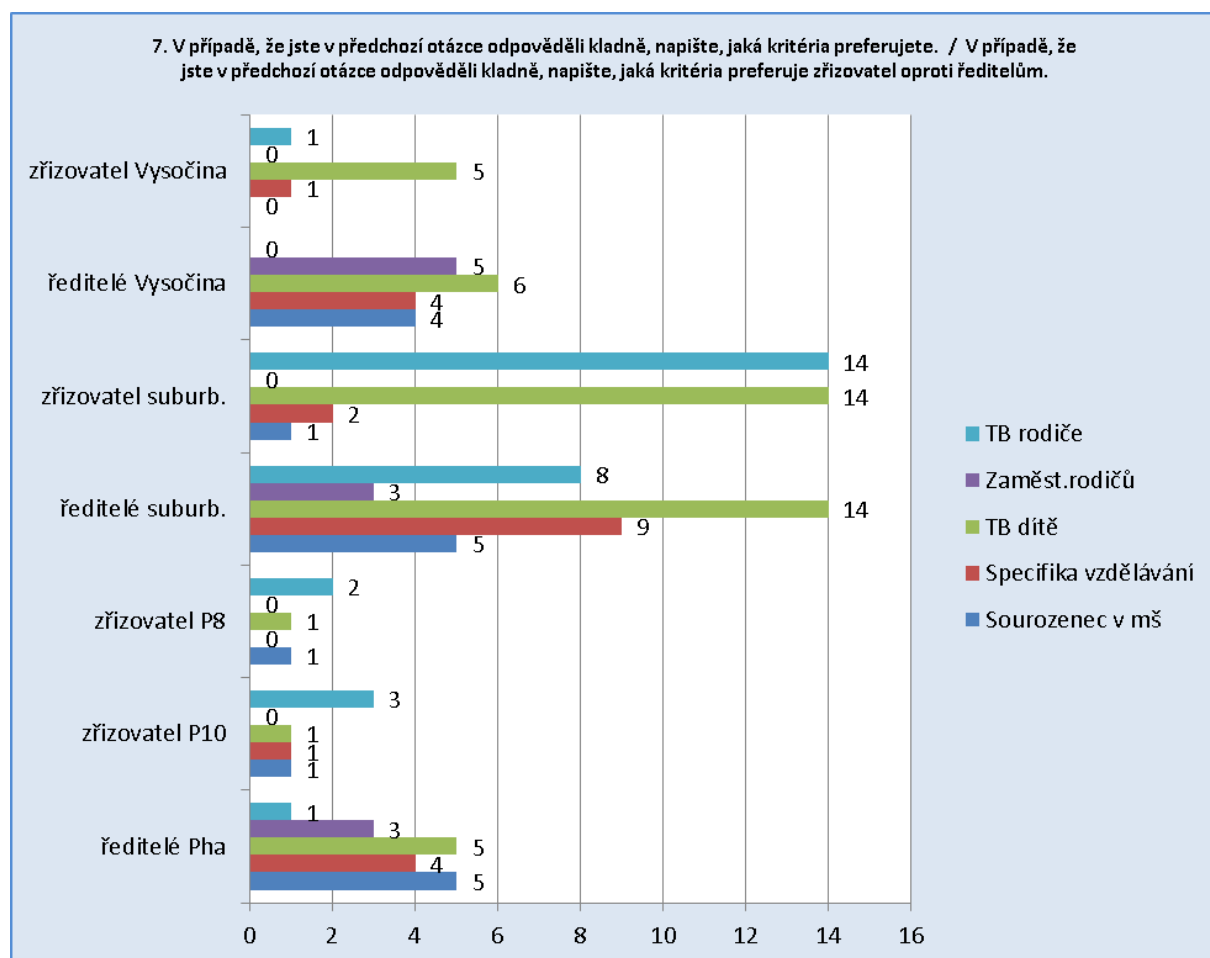
V případě vyhodnocení otázky č.6 vyplývá, že ve většině případů zřizovatelé nepreferují některá kritéria více než ředitelky mateřských škol. V případě dotazovaných ředitelů byly odpovědi spíše opačného charakteru. Ředitelky se domnívají, že zřizovatelé mají na některých kritériích větší zájem než ony. Z telefonických rozhovorů jsem usoudila, že ředitelky by rády preferovaly kritéria např. sourozenec již navštěvující konkrétní mateřskou školu, nebo jiná specifická kritéria. Zřizovatelé však jednoznačně preferují kritérium trvalého pobytu.

Otázka č. 7:

V případě, že jste v předchozí otázce odpověděli kladně, napište, jaká kritéria preferujete.

Např.:

Sourozenec v mš
Specifika vzdělávání
Trvalý pobyt rodičů
Zaměstnanost zákonných zástupců
Trvalý pobyt dítěte

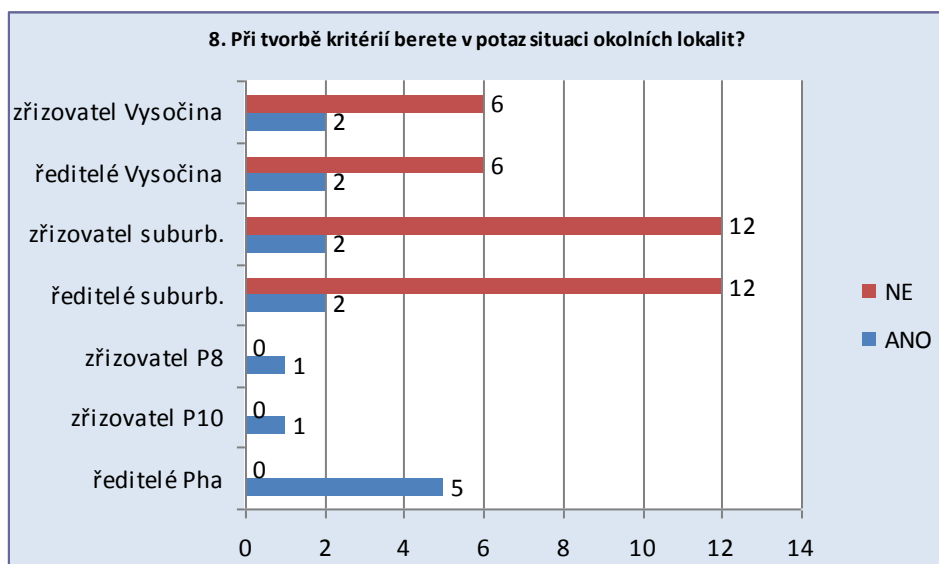
Kritérium nejvíce zastoupené u respondentů z oblasti suburbanizace bylo kritérium, které vyžaduje od žadatelů o předškolní vzdělávání doložit potvrzení o trvalém pobytu dítěte i jeho rodičů v dané lokalitě. V tomto případě se zřizovatelé a ředitelky ze zmíněné oblasti jednoznačně shodují. Kritérium trvalého pobytu dítěte bylo nejvíce zastoupeno i u ostatních dotazovaných respondentů.

Zde narážíme na problém přihlašování občanů k trvalému pobytu. Zřizovatelé požadují trvalý pobyt jako hlavní kritérium pro přijetí do mateřské školy proto, aby získali více občanů s trvalým pobytem na území své obce. Toto souvisí s daňovými příjmy obce do obecních rozpočtů a s tím spojenými investicemi do rozvoje obce. Z grafu je dále patrné, že specifikum vzdělávání a sourozenec v MŠ by rády zařadily do kritérií zejména ředitelky mateřských škol.

Upřednostnění těchto kritérií u ředitelek škol je dáno tím, že vycházejí z praxe, kdy je stále větší počet dětí, které vyžadují speciální přístup vzdělávání.

Otázka č. 8:

Při tvorbě kritérií berete v potaz situaci okolních lokalit?

Posledním bodem dotazníku byla otázka, kterou jsem se snažila zjistit, zdali funguje vzájemná spolupráce mezi jednotlivými lokalitami. Domnívám se, že jsem v tomto bodě otázku špatně formulovala. Ne vždy se mi dostalo odpovědí tak, jak jsem otázku mínila. Mým původním cílem bylo touto otázkou zjistit, zda se při sestavování kritérií bere

v potaz situace okolních lokalit v tom smyslu, že v případě nedostatečné kapacity v předškolním zařízení v obci „A“ může v kritériích obec „B“, která má lepší kapacitní možnosti vyhradit např. pět míst pro žadatele z obce „A“. Jasně odpovědi se mi dostaly jen z telefonického dotazování, díky specifikaci otázky při rozhovoru. Proto data zpracované z otázky č. 8 nepovažuji za zcela přesné.

6. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo na základě podrobného prostudování suburbanizace a jejích sociálních dopadů v příslušných částech měst či obcí, porovnat kritéria pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání, a podrobit je takové analýze, která odhalí, jak se vůle zřizovatele promítá do sestavování pravidel pro přijímání dětí do MŠ. Výsledkem této práce je ucelený pohled na kritéria, jejich rozdělení na kritéria akceptovatelná všemi školami a kritéria spojená se suburbanizací.

Nadřazené kritérium, tzn. věk dítěte pro přijetí do předškolního zařízení nebylo dotazníkem zjišťováno. Důvodem bylo ustanovení § 34, odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon). Ten stanovuje, že k předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce vzdělávání. Z toho vyplývá, že se zvyšujícím věkem dítěte vzrůstá potřeba předškolního vzdělávání. Většina oslovených subjektů preferuje v kritériích pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání trvalý pobyt dítěte v dané obci. Toto kritérium považuji za jednoznačně správné. U suburbanizovaných oblastí bylo zjištěno, že dalším nejčastěji používaným kritériem je trvalý pobyt rodičů.

Co se týče trvalého pobytu rodičů nebo jeho zákonných zástupců je třeba mít na paměti, že úkolem předškolního zařízení je poskytování vzdělání dítěti. Ředitelé tak rozhodují o výkonu práva dítěte na vzdělání a také obec zabezpečuje v rámci úkolů samosprávy uspokojování potřeby předškolního vzdělání dětem, nikoliv rodičům. Pokud ředitel užije kritéria trvalého pobytu s ohledem na úkoly samosprávy, vyplývající z ustanovení § 35, odst. 2 zákona o obcích, pak je legitimní zkoumat trvalý pobyt dítěte, ale v případě jeho rodičů je situace komplikovanější. Pokud totiž ředitel při rozhodování při přijetí dítěte požaduje trvalý pobyt rodičů dítěte v obci, kategorizuje občany obce (dětí) podle trvalého pobytu jejich rodičů (tj. dítě, jehož oba rodiče bydlí v obci, by pak bylo více občanem obce než dítě, které žije jen s jedním rodičem apod.). Pokud ředitel

trvá na posouzení trvalého pobytu rodičů, měl by tak činit způsobem, který se děti negativně nedotkne. Měl by proto brát zřetel na skutečnost, že ne všechny děti žijí v úplné rodině. Požadavek trvalého pobytu obou rodičů v obci je pro takové dítě znevýhodňující komplikací. Některé děti pak z různých důvodů nemusejí žít se svými rodiči, a tehdy působí problém i požadavek trvalého pobytu jednoho rodiče. Bylo by proto vhodnější vázat kritérium na trvalý pobyt zákonného zástupce či osoby, do jejíž péče je dítě svěřeno. Bohužel však většina zřizovatelů nedisponuje tolika finančními prostředky, aby zajistila předškolní vzdělávání pro všechny děti ve své obci. Stále v obcích žijí takoví lidé, kteří zde obývají svou nemovitost, využívají veškerou obecní infrastrukturu, ale své úřední bydliště mají mimo příslušnou obec. Kritérium trvalého pobytu žadatelů pro přijetí dítěte do MŠ se tak stává „donucovacím“ nástrojem obcí pro získání více občanů s trvalým pobytem a tím se potvrzuje má domněnka, že vůle zřizovatelů se promítá do tvorby kritérií přijímání dětí. Dalším možným kritériem, které by preferovaly ředitelky škol, je starší sourozenec, který již mateřskou školu navštěvuje a zaměstnanost rodičů. Zde bychom mohli narazit na problém. Dítě by nemělo být poměřováno na základě sociálního, ekonomického, kulturního či jiného kapitálu, kterým disponují jeho rodiče nikoliv ono samo. Tato kritéria by pak mohla být v rozporu s ustanovením § 2, odst. 1, školského zákona, který stanoví zásady, na nichž je založeno vzdělávání v České republice. Zejména pak v rozporu s ustanovením písm. a) „vzdělávání je založeno na zásadách rovného přístupu každého občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického a sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.“ Dále pak také v přímém rozporu s články 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte. Z výše uvedeného vyplývá, že tato kritéria pro přijímání dětí není vhodné využívat, jelikož by mohla být kvalifikována jako diskriminační.

Při posuzování žadatelů o přijetí do MŠ, kdy jedním z kritérií je zaměstnanost rodičů je zásadní potíž v tom, že je tato skutečnost objektivně neprozkoumatelná. Ředitelka školy ani obec nemá právo takové informace verifikovat. S ohledem na velmi rozšířenou možnost pracovat z domova třeba na IČO by takové posuzování mohlo být velmi nespravedlivé. Navíc, by stav v době přijetí vůbec nemusel korespondovat se stavem na začátku školního roku. Mohlo by docházet i k účelové honbě za razítkem zaměstnavatele.

Posledním zkoumaným kritériem byly specifické potřeby vzdělávání dítěte. Zřizovatelé toto kritérium téměř vůbec nemají zájem uplatňovat. Je to logické, jelikož

nemají většinou povědomí z pedagogického prostředí, se kterým toto kritérium souvisí. Naopak ředitelky by toto kritérium v některých případech rády využily. Dle mého názoru je toto kritérium nevhodné vzhledem k jeho mnoha specifikacím, které mohou nastat a je nedostatečně transparentní.

Výsledkem výzkumu je fakt, že zřizovatelé v současné době zasahují do tvorby přijímacích kritérií. Důvodem toho je dle mého názoru stále se zvyšující suburbanizace a s ní spojená nedostatečná kapacita v předškolních zařízeních. Ředitelky mateřských škol by přivítaly kritéria pevně zakotvena v zákonech, aby se nemusely potýkat s nátlakem některých zřizovatelů při tvorbě těchto kritérií.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy opakovaně zjišťuje, že někteří zřizovatelé zasahují do přijímacího řízení, zejména stanovením kritérií k přijímacímu řízení. O přijetí k předškolnímu vzdělávání však rozhoduje ředitel mateřské školy – při tomto rozhodování je nezávislý, a proto není možné, aby měla kritéria vydaná orgány zřizovatele právně závazný charakter. Pouze ředitel je subjektem, který ve smyslu školského zákona rozhoduje o přijetí a je za toto rozhodnutí odpovědný (i z hlediska případné diskriminace).

Současná situace v předškolním vzdělání by měla být řešena systémově; ideálně tak, aby byl počet míst v mateřských školách dostatek a nedocházelo v takové míře k „přetlakové“ situaci.

7. Použitá literatura

1. BRŮNA, M. *Veřejná správa (po 1. lednu 2003)*. Benešov: IMSP, 2003.
2. *Encyklopedie Nové Universum*. Praha: Euromedia Group k.s., 2003. 1303 s. ISBN: 80-242-1069-X
3. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN: 80-7367-040-2.
4. KOLEKTIV AUTORŮ, *Povodí Mratínského potoka a jeho okolí*. Líbeznice: Svazek obcí region Povodí Mratínského potoka, 2006. 205 s. ISBN: 80-239-6133-0.
5. KOLEKTIV AUTORŮ, *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1998. 366 s. ISBN: 80-90-1647-8-1
6. VÖRÖSOVÁ, L. *Péče obcí Regionu Povodí Mratínského potoka o rozvoj sportu*. Praha: FTVS-UK, Diplomová práce, 2008
7. LITEROVÁ, J. *Spolupráce obcí v Regionu Povodí Mratínského potoka: Ústí nad Labem*: UJEP, Diplomová práce, 2006, 59 s.
8. VESELÝ, A, NEKOLA, M. (eds.) *Analýza a tvorba veřejných politik - přístupy, metody a praxe*. Praha: SLON, 2007. 407 s. ISBN: 978-80-86429-75-5.
9. *Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*, Sbírka zákonů České republiky, 1992.
10. *Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů*. Sbírka zákonů České republiky, 2000.
11. *Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*.

Časopisy:

Veřejná správa č. 15/2005

Internetové zdroje

<http://www.povodi-mratinskeho-potoka.cz>

<http://www.obecbast.cz>

<http://www.boranovice.cz>

<http://www.cakovicky.cz>

<http://www.kojetice.cz>

<http://www.kostelecmlab.cz>

<http://www.libeznice.cz>
<http://www.mesice.cz>
<http://www.mratin.cz>
<http://www.obec-novaves.cz>
<http://www.sedlec-pha.cz>
<http://www.sluhy.cz>
<http://www.velen.cz>
<http://www.obeczdiaby.cz>
<http://www.praha10.cz>
<http://www.msmt.cz>
<http://www.dablice.cz>
<http://www.povodi-mratinskeho-potoka.cz>
<http://www.stavebni-forum.cz>
<http://www.babinet.cz>
<http://www.denikreferendum.cz>
<http://www.suburbanizace.cz>
<http://www.aspekt.sk>
<http://www.tydenik-skolstvi.cz>

Ostatní zdroje

Prognóza vývoje obyvatelstva obce Líbeznice na období 2011-2030, *B.Burcin a T.Kučera*

Strategie svazku obcí Region povodí Mratínského potoka

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, *Výzkumný ústav pedagogický Praha 2004*

Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu, *Václav Cílek a Miroslav Baše, Praha, listopad 2005*